

Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XV

ТРАВЕНЬ — 1964 — МАЙ

Ч. 172

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Драч Іван — Поезії	1
Антоненко-Давидович Б. —	2
Майо Рене — Слово про Тараса Шевченка	6
Стефанович М. — Відчута краса поеми	8
Гмиря Б. — Був би добрий початок	9
Відповідь діячам культури	10
Чапленко В. — Вимушене вияснення	12
Гуменна Д. — Родинний альбом	18

Рецензії. Дописи. Повідомлення.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Віра Артемівна Донська-Присяжнюк у ролі Ганни у фільмі-опері "Наймичка" за однойменною поемою Тараса Шевченка.

В. Донська-Присяжнюк закінчила школу ім. Гнесіних. Вперше виконала роль покоївки Ориси у фільмі "Полум'я гніву". Потім вона прекрасно виконала глибоко драматичну роль Соломії у фільмі "Дорогою ціною" (за однойменною повістю М. Коцюбинського). Багато наших читачів мали змогу бачити її в цьому фільмі, бо він висвітлювався в Канаді і США. Тут вона створила справді яскравий образ жінки-страдниці, образ, який важко забути. Взагалі В. Донська-Присяжнюк ніби й народилася для того, щоб творити образи нещасливих жінок.

Зміалася В. Донська-Присяжнюк і в двох російських фільмах (кіностудія ім. Горького): "Княжна Мері" та "Анна на шії". Тепер вона працює в Московському Малому театрі — буде "старшобратню" культуру!

Коли приступили до знімання фільму "Наймичка", то київська кіностудія запропонувала їй

ролю Ганни. Цю пропозицію артистка прийняла з радістю і, як видно з оцінок фахівців, виконала роль Ганни дуже добре. Можна сподіватись, що ми матимемо змогу бачити В. Донську-Присяжнюк у цьому фільмі.

Матеріали про цей фільм див. на стор. 8-й.
Фото взято з київського журналу "Україна", ч. 26, 1963 р.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Гемницька С., Ньюарк, США	1
Шумовський Арсен, Торонто, Канада	1
Ліщина А., Торонто, Канада	1
Рудевський Іван, Саскатун, Канада	1
Підлісний М., Торонто, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Левко Іван, Льєж, Бельгія	100 фр.
Дончук З., Філадельфія, США	10.00
Рудевські І. та Є., Саскатун, Канада	6.00
В'юн Яків, Чикаго, США	5.50
Літ.-Мист. товаришення "Козуб", Тоонто, Канада	5.00
Шульга Антоніна, Роксбури, США	4.00
Гірна Мая, Аллістон, Канада	3.50
Могильницький М., Торонто, Канада	2.00
Ліщина А., Торонто, Канада	1.50
Поліщук Ганна, Монтреаль, Канада	1.00
Сірик Г., Форт Ірі, Канада	1.00
Тарасівська Н., Торонто, Канада	1.00
Кузьменко Варвара, Ошава, Канада	1.00
Матвієнко В., Ля Саль, Канада	0.50

Сердечно дякуємо всім за допомогу! Ред.

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50
США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. "НОВИЙ ОБРІЙ", ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 долара.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

— Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати "Нових Днів", то повідомте вчасно — спинимо висилання.

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Іван ДРАЧ

НАД КРЕМЕНЧУЦЬКИМ МОРЕМ

Беру я синю ніч на руки,
Горну я зорі до грудей,
Де опадають вогні звуки
В бурунне море молоде.

Он чайка заспана тріпоче,
Купаючи мигливу тінь.
Зіркішають тривожні очі,
Черкають вії далечинь.

Заплівся гострий місяць в чубі,
Шерхоче шерет біля н'г,
Шепочуть освіжілі губи
Про щось незвідане мені,

Що пісня чиста й несувора
Піде в небачені краї,
І обрії людського моря
Розправлять обрії мої,

Бо те, що досі пережите,
І те, що в роздумах палких,
У цьому морі треба вмити,
У найчистіших хвилях цих.

БАЛЯДА ПРО КОНЯ БЕЗ ВЕРШНИКА

М. Вінграновському

Москва затихає і спить при світлі.
Куняє вітер. Позіхає міліція.
Ніч — це держава, і все на світі
Звучить баладно у темі по вінця.

І з України, вулканної тисячоліттями,
Вицокує бруком кінь білолобий.
Розсипалась грива осніженим віттям,
І зоряний хрускіт коню до вподоби.

Мій Коню Степович! Чому у розпуці
Так іржете Ви щоночі на цвинтарі?
Кому б це зарадити Вашій муці?
Кому б Ваші сльози душею витерти?

Почує з труни Олександр Петрович,
І схилить іржун оксамитні коліна.
Підніме художник засніжені брови,
Зірок йому всипле, дасть вічного сіна,

Понюхає яблук з коневої спини,
І кінь йому виірже денні турботи,
Про те, як він возить кіно України,
Про те, що немає йому там роботи.

— Сідлають мене сліпці недорікі,
Вудилами рвуть мені губи шовкові.
Ступну я лиш крок — і вони вже каліки.
Вилязять в сідло і калічаться знову.

У них моя доля заночувала.
Припнута на прикорень беззакуватий,
Вони не витримують тихого чвалу,
А що про галопа космічні казати!

Студія стогне в зубах анекдотів,
Годована кпином,

плювками

і лайкою.

Живе в кіносимфонічній роботі
Кінобарабаном

та кінобалалайкою.

А людство летить у ракетному вихорі,
А сонце не спить над полями-лугами...
Мій шлях у сльозах у пекучих вигорів,
Хто ж стисне боки мої острогами?!

Розсипалась грива осрібленим віттям.
Сонячний хрускіт коню до вподоби.
На Україну, вулканну тисячоліттями,
Чвалає щоранку кінь білолобий.

Архітектурний диптих

I. МІЙ СМУТОК

Смертний вирок цигарці. Очі дихають синню —
Густо сиплеться звідти волошкова солоня печаль.
Я ламаю асфальту зволожену лінію,
Я шепочу печалі: "Проклята, відчай!"
Ось проспект мого смутку, вулиця імені Сорому.
Несмаку диктатура зав'язала на серці вузла.
Зверхньо бридяться небо з холодними зорями
Над рахітами цегли, заліза і скла.
Коробки безрозумні, кам'яні недоноски пихаті
Із бундючною увертюрою (подих часу заклад!),
Вони нишкнуть щоночі, низькочолі, горбаті,
Вони раком стоять, бо в душі у них рак.
Вони плачуть з потворности, б'ють дверима себе
у груди.

Аж на кахлянім лобі виступає холодний піт.
Вони з тої досади, з кам'яної крутої огуди
Совість зодчих гризуть, що спотворила ними світ.
Чи вам в душі ніколи не сипався вечір,
Чи ви серцем не втямили золоті логаритми зорі,
Що, завдавши сто ніг на свої забур'янені плечі,
З жахом тікають од вас незабудовані пустирі?!

II. МОЯ РАДІСТЬ

Веселострога і духм'яна,
Проста і мудра, і легка,
Встас вона, кам'яностанна,
І носить хмари на руках.

Художній синтез вийшов з моди,
Чи смак на цвинтарі живе?!

Мажорні тішаться акорди,
І за живе бере нове.

Сучки обрубані. Світає
В архітектурі. Грає скло.
І вітражів веселі зграї
Блакиті буйній цілять в лоб.

На землю зорі — в шиби, в душі!
І сяде небо за столом.

Бо цвіт підвальну вперто душать
Озон і сонце, і зело!

Нам треба неба без ліміту,
Землі нам треба й поготів.
Співмірна музика граніту
З архітектурою хребтів,
Людських хребтів.

(«Зміна», ч. 8, 1962.)

Борис АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ

У Д О С В І Т А

З книги “Що коштує чорний хліб”

Осінь 1916 року випала для мене незвичайною. Передусім, я перейшов у восьму класу — останню класу гімназії, після якої мало початися життя. Нам так і казали гімназичні вчителі: “Через кілька місяців ви вийдете в життя”. Виходить, досі було, власне, не життя, а лиш готування до нього. Ми товкли мертві, хоч і милозвучні, латинські слова, читаючи Овідія й Горация, морочилися над синусами й косинусами тригонометричних задач, заглиблювалися в премудрість філософської пропедевтики, або, просто кажучи, логіки, бо все це могло знадобитися нам у житті. Як саме й для чого — невідомо, але кожний учитель запевняв, що, не знаючи його предмета, ми будемо борсатися у житті безпорадні, як сліпі кошенята.

Якби це були мирні часи, коли абітурієнти, покинувши стіни гімназії, спокійно вступали до університетів та інститутів, може, ми й поважніше ставились би до вчительських повчань, але третій рік точилася Перша світова війна. Вона захрясла між колючими дротами й окопами на великому просторі від Балтики до Чорного моря, спалахувала в морських сутичках під Синопом і Трапезундом та відгукувалась артилерійською канонадою аж під Ерзерумом — за південно-кавказьким кордоном Російської імперії. Невситима паща війни ковтала нові й нові людські резерви, і не було видно кінця-краю тому.

В останніх двох класах гімназії нас готували тепер не стільки до університетів, скільки до шкіл прапорщиків і юнкерських училищ. На чільному місці в класі, над учительською катедрою, височів портрет царя не в мундирі, як на інших портретах, а в скромній польовій формі, і під ним надрукована жирними літерами цитата з Горация: “Радісно й почесно вмирати за батьківщину”. Ми, сімнадцятирічні хлопці, не замислювалися ще, наскільки воно справді радісно вмерти за ту “батьківщину”, що звалася Російською імперією. Три роки тому, коли під бравурні мар-

ші й шалене “ура!” від’їздили з міста військові ешелони на війну, ми, ще смаркачі тоді, заздрили солдатам. Щасливі! Через кілька днів кожний з них може стати героєм. Урятуї полкове знамено або вирви вороже, захопи в полон австрійського офіцера або винеси з бою пораненого свого — і груди твої прикрасить найвищий військовий орден — Георгієвський хрест. Війна видавалась нам цікавою, гарною розвагою, де під звуки музики й лопотіння знамен кожному легко зажити слави. Це позначилося й на наших гімназичних уподобаннях: якщо раніш якийнебудь третьокласник, начитавшись Майн Ріда й Купера, тікав потай від батьків і гімназичного начальства в Америку шукати золота й пригод, то тепер з гімназії тікали тільки на війну. Звісно, на ближчих же станціях утікачів завертала назад поліція, і тільки окремим пронозам таланило дістатися з бідою до фронту. Зрідка траплялись випадки, коли через деякий час такий утікач приїздив до рідного міста з Георгієвською медаллю, а то й з самим Георгієвським хрестом. На якийсь тиждень він ставав загальним куміром і плавав на хвилях скороминущої воєнної слави.

Але що далі йшла війна, то більше й більше мелькало на зелених гімнастюрках таких хрестів, а в двох шпиталях тихої повітової Охтирки більшало поранених і навіки покалічених людей. Їх не зустрічали тепер на вокзалі з квітами, цигарками й солодощами, до них теж звикли й перестали звертати увагу. Ні, війна, як виявилось, була не гучна бравада, а брудна й до того ж безкінечно тягуча морока. Та й далекий ворог, якого попервах начальство гаряче закликало нищити, вимальовувався тепер зовсім в іншому світлі — юрби полонених австрійців, раді, що збулися небезпечної халепи і тепер під ріденькою вартою йдуть через наше місто мирно працювати в поміщицьких економіях. Звичайні, такі ж, як ми, люди, тільки що в іншій уніформі; деякі

з них, галичани, навіть і говорять, як у нас, — по-хохлацькому.

Російські армії давно вже уступилися з Польщі й Литви, дочвалали до Риги — на півночі й до Тернополя — на півдні і якимось ще трималися в окопах з обмаллю патронів і майже без гарматнів. Мало хто цікавився тепер фронтовими зведеннями, де раз-у-раз повторювалися самі тільки перестрілки та пошуки розвідників, і вже нікому не вірилося в переможний кінець війни, — хіба що якимось союзнички витягнуть на західньому фронті.

Проте, війна тривала і для неї треба було готувати нові кадри солдатів та офіцерів, тож далека колись перспектива опинитися в окопах, щоб “радісно й почесно” вмирати “за веру, царя и отечество” дедалі ближче насувалася й на нас. Через те ми вчилися погано, абияк, і вчителі мусіли дивитись на це крізь пальці. Навіщо бо, справді, вивчати докладно всі планети й сузір'я космографії, коли незабаром у бою тобі померкнуть усі світи! Чи не доцільніше влосконалюватися лише в тому, що безпосередньо стосується війни? Ще рік тому в двох останніх клясах гімназії запроваджено новий предмет — “военный строй”, що витиснув сокільську гімнастику з її симпатичним викладачем, чехом Отокаром Богоміловичем Бемом, якого кудись заслали, як австрійського підданця. Військового мистецтва навчали нас дві особи: теорію викладав підполковник Страхов, контужений на початку війни і, мабуть, через те трохи придуркуватий, та якийсь унтер, типовий солдафон-тиловик, прізвисько якого ми навіть не знали, а звертались до нього просто: “господин унтерофицер”. Підполковник Страхов був яскравим представником тих старосвітських капітанів і полковників, що вели царську Росію від поразки до поразки під час японської війни, його лекції складалися більше із спогадів про бій під Олександрією в Польщі, де підполковникові єдиний раз випало взяти участь, та й то невдало. Чи то через контузію, чи просто через старість підполковник заговорювався і мовчав часом таке, що не держалося купи:

— ...и вот при громовой тишине донские казаки с диким гиком и пиками наперевес кинулись в атаку, а наш пехотный полк с молотвой на устах и криками “ура!” бросился на неприятеля в штыки...”

Всі тактичні завдання, які він загадував нам розв'язувати, збігалися з невеликими варіаціями до одного — поставити в належному місці вартових. Це супроводжувалося завжди одною і тою ж сценою: підполковник креслить на клясній дошці крейдою плян і поважно каже:

— Вот вам река, через реку — мост...

А з протилежного кінця кляси “камчадал” Педашенко, постійний заводій обструкцій і всякої шкоди, трохи зміненим басом додає:

— Ж. --- широка, а на ж. — хвост.

Підполковник озирається назад, але, видно, не розчувши, дарма що Педашенків бас чути навіть у коридрі, каже:

— Нет, не так — надо расставить часовых.

Зате наука опецькуватого, верткого унтера западала нам глибше і давала певні наслідки. Унтер викладав її з виразною мімікою і крутою жестикуляцією без зайвих “разговорчиков”, як любив він висловлюватися. Йому не раз свербіли руки затопити по лиці котрогось із незугарних гімназичних телепнів, що не могли вправно, трьома заходами, взяти рушницю на плече, але “рукоприкладство” до гімназистів, майбутніх “благородіїв”, було категорично заборонено, і унтер обмежувався тільки тиканням:

— Сделай свирепое лицо и — коли! Делай — раз! делай — два! делай — три!..

Крім розставляння вартових, та й то здебільшого недоладного, бо ми ставили їх, бідолашних, на відкритому місці, де ворогові легко було підстрелити, ми так нічого путнього і не навчилися в підполковника, зате під командою унтера стріляли з рушниць шротинами в ціль, кололи багнетами мішки з соломою, двоїли і четверили ряди і хвацько марширували. “Гарматне м'ясо” з нас майже достигло, щоб стати солдатами для війни, але до нього треба було ще додавати всяких спецій у військових школах, щоб зробити з нас офіцерів. Та ні перше, ні друге вже нікого не вабило — війна давно вже остогидла всім, і навіть ми, восьмиклясники, цікавились тепер у газетах не фронтовими зведеннями, а промовами опозиційних депутатів у Державній Думі, цьому недолугому парламенті царської Росії.

Проте війна випадково наштовхнула мене на несподіване відкриття, коли я знайшов собі не тільки ідеал, який світив мені далі на всіх етапах життя, а водночас і знайшов самого себе. Сталося це ще на весні 1916 року, коли я кінчив сьому клясу. Старший брат мого гімназичного товариша Гожієнка, бойовий офіцер, приїхав з південно-західного фронту у відпустку і привіз із Галичини “Кобзаря” Тараса Шевченка. Навряд чи він прихопив цю книжку, як дорогу реліквію, скоріше це був його трофей з війни, як ті короткі австрійські багнети-ножі та гвинтівки, яких він понавозив додому раніш і якими хизувався перед нами його молодший брат-гімназист. Батько Гожієнка був дрібний крамар, що пнувся в пани і терся між купецтвом, через те й сини його з усіх сил тягнулися до синків земського начальства, протоєрея і начальника пошти. В гімназії мова була, розуміється, російська, і вчителі дбайливо викорінювали в учнів навіть український акцент. Особливо в перших клясах. Кожне українське слово, що ненароком прохоплювалося в необачного першоклясника, підпадало висміюванню й цькуванню. Через те малі гімнази-

сти пильно стереглися тих ганебних “мужицьких” слів, щоб не осоромитися. Та інша річ була в старших клясах, де ми вже начиталися Некрасова і Тургенєва, а дехто нишком брався і за твори Льва Толстого. Нас захоплював нігілізм Базарова і Волохова, ми піднесено, як молитву, співали, коли не чуло гімназичне начальство, “Укажи мне такую обитель” і розчулювались від цих останніх некрасовських слів:

Волга, Волга! Весной многоводной
Ты не так заливаешь поля,
Как великого скорбью народной
Переполнилась наша земля.

Та в ці російські слова великого народолюбця ми вкладали наші конкретні українські поняття, бо навколо нас була українська природа, серед якої поневірявся в наймах і гинув у солдатських шинелях на війні наш український народ. Це його “великою скорбью” переповнилася щертя ця родюча українська земля, причавлена поміщиками-дворянами, яких так гнівно картав палкий уболівальник народного горя. Невже ж ми, юнаки, що мріємо стати Базаровими та Інсаровими, будемо цуратись і далі свого народу, як цураються і кепкують з нього наші нечисленні лощені паничі-однокласники, що, крім свого дворянського походження та батьківських маєтків, нічого за душею не мають?

Щось почало прояснюватись у наших головах, щось неусвідомлене ще, але вже відчуте входило в наші молоді душі. Дедалі більше повелося в нас говорити між собою на перервах і поза гімназією мовою цього народу. Для одних це було ознакою демократичности, мало не революційности, для інших знадною модною новиною. Адже під час Першої світової війни все українське культурне життя опинилося під забороною, тож значить усе українське, думали ми, є антицарське, антибюрократичне, передове. Не дивно, що й Гожієнко, тугий на будь-які ідеї, але швидкий на всяку моду, поспішив принести до класи галицького “Кобзаря”, що не проходив лабет царської цензури й мав усі заборонені в Росії Шевченкові твори, і дав одному з перших мені почитати його.

Ім'я Тараса Шевченка було відоме мені й раніше: ще в третій класі я прочитав у гімназичній бібліотеці проціджений цензурою “Кобзар” з “Причинною” і “Тополею” та першими двома й останньою строфами “Заповіту”; я бачив у почекальні охтирського дантиста Халфіна ілюстровані “метелики” з Шевченковими віршами, які сюди підкинув, мабуть, хтось із так званих “свідомих українців”, бо зросійщеному євреєві Халфіну було байдуже до того, чим розважаються в почекальні його пацієнти, — аби тільки терпляче чекали своєї черги. Тоді Шевченкові рядки лиш збудили в мені призабуті дитячі спогади про Недригайлів та Ромен, де жили мої

баби й де “хрущі над вишнями гули”, — і тільки. Далеко більше враження справив на мене пізніше декламатор “Досвітні огні”, де я надібав на український переклад “Сповіді Наливайка” Рилєєва. Тепер же, коли я допався до повного “Кобзаря”, передо мною наче вдруге народився Шевченко. Не автор ідилічного “садка вишневого” чи відомої всім пісні “Реве та стогне Дніпр широкий”, яку так любили виспівувати охтиряни, хильнувши в неділю на березі мальовничої Ворскли чарку горілки, а — бунтар, непримиренний ворог усякого насильства й кривди, полум'яний пророк свого народу, що передрік його майбутнє:

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі.

Не тільки Тарас Шевченко, а все довкола стало тепер видаватися мені в іншому світлі. Взяти хоч би наше повітове місто Охтирку з тюрмою, поліцейською управою, крамницями та чотирма церквами в центрі, від якого відійди трохи вбік чи назад або вперед — і вже побачиш хати під стріхами, верби, тополі, журавлі криниць. Той панський центр з начальством, панамі й офіційною “панською” мовою був ніби позолоченою короною, яка тонким шаром вкривала стародавнє українське місто, що й досі поділялося в народі, як і за козацьких часів, на десять сотень. Той чужий і ворожий народові панський центр з чотирма церквами й поліцією завалився, як та церква в Суботові, а “з-під неї встане Україна”. Так сказав Шевченко, і інакше не може бути. Наче глибоку межу проорали в моїй свідомості слова “Заповіту”:

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.

То тільки перед Шевченком була тиша і покора в моєму пригнобленому народі, але далі так не буде. Буде бунт, боротьба за волю, коли стануть “громадою обух сталить” і добе вигострять сокири, щоб ворожа зла кров потекла сторіками в сине море... Я сам собі повторював заборонені слова “Заповіту” і вони відлунювали в моїй душі, як заклик з того світу, як святий заповіт боротися, який рано чи пізно треба було неодмінно виконати.

Я був саме того віку, коли юнак починає стверджуватися в житті, коли нова віра починає розпирати, і її вже годі таїти — вона рветься на люди. Мені кортіло заманіфестувати десь свою відданість Шевченкові та його ідеям. Така нагода незабаром прийшла сама собою.

Російську літературу, чи “словесность”, як вона тоді називалася, в нас викладав сам дирек-

тор гімназії Павло Якович Квіцинський, прозваний за криві ноги Клишком. Та, незважаючи на ті ноги, які, будучи стулені разом, справді скидалися на клешню, Павло Якович був досить жвавий, всюдисущий і всезнайко. Він тихцем, як пантера, підкрадався під час уроків до класів і непомітно підглядав у круглі віконця в дверях, вистежуючи, хто що робить і як поводить себе; виринав із пітьми в глухих завулках, де утаємничувались закохані пари, і несподівано насакував на квартири, де мешкали гімназисти, наче наперед знаючи, хто гуляє десь у заборонений час. Ходили цілі легенди про клишкових шпигунів, яких він мав і серед учнів і навіть серед міських перукарів та крамарів, що підглядали за гімназистами. Поляк з національності, нащадок засланого учасника польського повстання 1863 року, Квіцинський давно відступився від свого подоланого народу та його мови і скорився перед сильними. Він навіть перейшов з католицизму у православ'я, щоб усе в нього було як у "істинно-російського". Як і всі ренегати того часу, він був крайній монархіст і запеклий русифікатор. З його наказу в гімназії скрізь на чільному місці висіли портрети царя й цариці, а гімназичний хор при найменшій нагоді виконував гімн "Боже царя храни". Коли почалася війна, на офіційних гімназичних вечорах співалося на мотив польської "Єще Польська не згинела" — "Гей славяне, здесь свободно речь родная льется", а замість української "Гей на горі та жінці жнуть", "Полк пехотный на войну идет".

Проте, треба віддати йому належне — Квіцинський був непоганий педагог; він прагнув, щоб учні не тільки сліпо товкли текст підручника, а й осмислювали прочитане, складали про нього васну думку. Ми вивчали творчість Гоголя, коли одного похмурого жовтневого дня він викликав мене під час лекції. Коли я докладно переказав усе, що було надруковане в підручнику про великого класика російської літератури, Павло Якович спитав, чи все мені подобається в Гоголя, маючи на увазі, чи всі його твори заімпонували мені. І тут мій молодечий запал знайшов, нарешті, нагоду проявитися.

— Ні, не все, — відповів я. — Мені не подобається, що Гоголь писав свої твори не своєю рідною мовою...

— Цебто як — не рідною мовою? — аж вярив очі Павло Якович.

— Він не писав їх по-українському, як то робив його сучасник Тарас Шевченко...

Я одразу виклав свою нову солодку віру найбільшому її супротивникові в гімназії, але я ще не розумів тоді, що мимоволі зачепив приспане сумління перекинчика.

— Ах, он воно що!.. — вихопилося в Квіцинського, і я приготувався прийняти на свою голову всі громи й блискавки. Та розумний пе-

дагог знав, що я радо сприйму навіть кару — за ідею треба ж бо страждати, і він удався до іншої тактики. Пильно подивившись на мене й помовчавши хвилину, Павло Якович розвалився на стільці і став висміювати те, що було мені найдорожче.

— Та хіба ж можна серйозно говорити про якусь "українську мову", цей мужицький жаргон, який, крім базару, ніде не можна застосувати? Невже ви думаєте, що цю мужицьку говірку можна ввести в словесність, у культурне життя?..

— Вона вже ввійшла... — стиха зауважив я, але Павло Якович не обурився й на цей раз, а тільки здивувався з моєї зятятости і тут же знайшов аргументацію і проти цього:

— Є, правда, подекуди фантасти, що захоплюються цією химерою, але треба ж бути реальною людиною, тверезо дивитися на речі. Я знав, наприклад, у Валуйках одного такого нотаріуса-українофіла. Освічена, поважна людина і раптом "балакає по-хохлацьки" і у вишиваній сорочці ходить! Це ж смішно. Просто блазнювання якесь!..

Він говорив, силкуючись показати, які то смішні й несоковирні ті чудні люди, що захоплюються Шевченком і "всякою хохлатчиною", аж поки гучний дзвінок не провів перерву. Та трохи згодом, під час великої перерви, він викликав мене до свого директорського кабінету, і там відбулася розмова вже не в жартівливому тоні.

— Скажіть, Давидов (Антоненко-Давидович — це прізвище моїх предків-козаків, яке я повернув собі, ввійшовши в літературу; у гімназії та університеті я значився, як Давидов), відкіля це ви набралися таких шкідливих і небезпечних ідей?

Я ще не читав тоді Карла Маркса, щоб відповісти його словами: "Ідеї не вигадують люди, ідеї самі народжуються і захоплюють у сферу свого впливу людей", а спокійно відповів:

— Ні відкіля.

— Хто на вас вплинув, що ви так захопились Шевченком? — спитав Квіцинський, намагаючись вивідати, чи не попав я до українського нелегального гуртка, який діяв під керівництвом сухотного стельмаха Бездрабка і про який директор гімназії, можливо, дещо вже пронюхав через свою шпигунську агентуру.

— На мене ніхто не впливав, — відповів я. — "Кобзар" Шевченка я прочитав у гімназичній бібліотеці, з минулим України я познайомився через "Історію України-Русі" Аркаса, яка вільно продавалася в книжковому кіоску.

Все це була суцільна правда і нічого забороненого в тому не було, але Квіцинський занотував собі назви книжок, які породжують "шкідливі й небезпечні ідеї", і вже іншим, лагіднішим тоном сказав мені:

— Я не хочу псувати вам життєву кар'єру, Давидов, бо ви все ж непоганий учень, але попереджаю: ці ідеї ви викиньте з голови, бо якщо я дізнаюсь, що ви їх поширюєте, — вибачайте тоді: перед вами зачиняться двері не тільки охтирської гімназії, але всіх середніх учбових закладів Російської імперії...

Квіцинський загрожував мені “вовчим білетом”, але хіба ж я міг зректися того, що вже вкорінилося в мені і стало часткою мого “Я”?

Через п'ять місяців, коли вибухнула в Петрограді Лютнева революція, я прийшов до кабінету директора й попросив дозволу провести в гімназичній залі загально-міські збори учнів-українців.

— Прошу! З великою охотою! Дозвольте й мені бути присутнім? — відповів Павло Якович, спритно переорієнтувавшись у нових обставинах. А ще через рік, за гетьманщини Скоропадського, коли я, вже студент, приїхав на короткий час

до Охтирки й зустрівся на вулиці з Квіцинським, той звернувся до мене не тільки по-українському, а ще й з таким запитанням:

— Скажіть, Давидов, чому це в Києві ще й досі стоїть пам'ятник Богданові Хмельницькому, а не Мазепі? Чому взагалі панькаються з кацапами? Якщо — українська держава і гетьман, то кацапів треба вигнати з України! Я цього не розумію ніяк...

Я мимоволі усміхнувся, пригадавши, як цей самий Павло Якович погрожував вигнати мене з гімназії за шкідливі “українофільські” ідеї... Якби гетьманщина задержалась і Павло Якович став директором української гімназії, він без сумніву переслідував би російський акцент у вимові учнів і виганяв би їх з гімназії за любов до прекрасної російської літератури. На щастя, того не сталося, і за радянської влади він невдовзі помер...

(“Зміна”, березень, 1964. Київ)

СЛОВО ПРО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Тарас Шевченко не тільки великий майстер пера й пензля, він насамперед справді велика особа, людина дії і творчості. Він був художником і письменником, автором прозаїчних і драматичних творів, найвидатнішим поетом. Його громадська діяльність і художня творчість нерозривно зв'язані між собою. Він діяв, малював, писав в ім'я свободи і незалежності свого народу, був послідовним революціонером, брав участь у народніх патріотичних рухах. Багато років він провів у тюрмі й засланні, під поліційним наглядом. Йому було заборонено писати й малювати.

Вражає плодотворність його титанічної праці. Шевченко по праву є основоположником літературної української мови, якою написав дуже багато віршів. Він створив історичні драми, повісті, а також сотні картин і малюнків — живопис Шевченко вважав своїм основним художнім заняттям.

Його життя було коротким, але бурхливим. У грудях його палав вогонь волелюбності. Як інші поети того часу — Міцкевич, Петєфі, — він виступає в історії як герой і як поет, а якщо говорити точніше, то як поет-герой.

Уся поетична творчість Шевченкова спирається на історію українського народу, який довго боровся за свою незалежність. Його творчість насичена пристрастю і гнівом, викриттям гнобителів, закликами до свободи. Вона була покликана допомогти визвольній боротьбі українського народу. Поет черпав надхнення в історії, у народніх казках, легендах кобзарів.

Незважаючи на всю велич поетичної спадщини Шевченка, його твори, хоч вони й перекла-

дені повністю або частково російською, польською, чеською, угорською, німецькою й англійською мовами, усе ще залишаються не досить відомі. Обов'язком ЮНЕСКО було виправити таке становище. Можливість для цього створилася у зв'язку з святкуванням 150-річчя з дня народження поета.

По правді кажучи, ЮНЕСКО не чекала тільки цієї дати для того, щоб віддати належне поетові. У 1961 році у зв'язку з 100-річчям з дня смерті поета в журналі “Кур'єр ЮНЕСКО” було вміщено у числі за липень-серпень велику статтю, присвячену Шевченкові. У 1962 році під час 12-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО в приміщенні організації було відкрито виставку, присвячену Тарасові Шевченкові, а також демонструвався фільм-балет “Лілея”, створений за мотивами творів поета.

У 1962—1963 роках у виданнях ЮНЕСКО “Інформація ЮНЕСКО” і “Хроніка ЮНЕСКО” були опубліковані статті і різні документи, присвячені Шевченкові. У цьому році “Кур'єр ЮНЕСКО”, що виходить 8 мовами загальним тиражем 400 тисяч примірників, умістить ряд матеріалів, які віддадуть належне пам'яті поета. Одноразово три рівнобіжні радіопередачі французькою, англійською та іспанською мовами розповідатимуть про вклад цієї видатної людини, поета й художника в скарбницю світової культури. У цих радіопередачах читатимуться також уривки з творів поета й виконуватимуться пісні на слова його віршів.

Та всі ці заходи, хоч би якими значними й численними вони не були, мають минулий характер. Для того, щоб забезпечити знання твор-

чости й пам'ять про великого поета заволоділи думками й серцями тих, для кого призначались його заклики. З цією метою ЮНЕСКО у співробітництві з Українською національною комісією у справах ЮНЕСКО видає в серії "Сучасні поети" (де публікуються біографії й твори найвидатніших поетів світу) монографію, присвячену Шевченкові. У цій праці, авторами передмови до якої є Максим Рильський і Олександр Дейч, розповідається про життя Шевченка, тяжкі випробування, яких він зазнав, про його діяльність в ім'я свободи народу. Крім того, численні ілюстрації підкреслюють талант Шевченка-художника.

Основну частину книги становлять вибрані вірші Шевченка. Один з кращих сучасних поетів Франції Гійєвік по-братерському багато попрацював, уклав весь свій талант, щоб передати французькою мовою мелодійність української мови, не втратити чудової свіжості поезії Тараса Шевченка, якого він любить і яким захоплюється.

Водночас для показу Шевченка як людини й прозаїка в іншому виданні публікується повість "Художник" та уривки з його автобіографії. Переклад цих творів зроблено також за участю Гійєвіка.

ЮНЕСКО має за щастя взяти участь у святкуванні 150-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка і визнає в ньому поета, який зміг краще за всіх виразити думи і сподівання українського народу, захистити і прославити його величезні людські можливості. Він боровся і страждав за свободу, за кращу долю для народу, якому судилося пізніше пережити найстрахотливіші випробування безжалісної війни. Нині цей народ уже загоїв завдані війною рани й будує мирне життя.

ЮНЕСКО знає, що як в години випробувань, так і під час творчої праці український народ прагне завжди бути гідним тієї високої думки, яку мав про нього його найвидатніший поет. У цьому дусі від імені організації, керувати якою мені випала честь, я звертаюсь до письменників і поетів України, спадкоємців Шевченка, і до всього українського народу з побажаннями міцного миру і розквіту, коли зможуть виявитись їх таланти на добро всього людства.

Я висловлюю побажання, усе значення якого підкреслюють жертви, які зробив Шевченко; я хочу, щоб народився такий світ, де поети могли б вільно писати все, про що вони думають, і тією мовою, якою вони хочуть. (Підкр. наше. Ред.)

Рене МАЙО...

Генеральний директор ЮНЕСКО
(ПАТАУ)

("Літературна Україна", 17 березня, 1964. Київ)

Н О В І Д Н І, Т Р А В Е Н Ь, 1964

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

Б У К В А Р Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., Австралії — 11 шіл.

2. Петро Волиняк

Б А Р В І Н О К Читанка для 2-ої класи П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

3. Петро Волиняк

К И Й В

Третє видання Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

4. Петро Волиняк

Л А Н И

Читанка для четвертої класи Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

5. Петро Волиняк

Д Н І П Р О

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

Г Р А М А Т И К А У К Р А І Н С Ь К О Ї М О В И (Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

Г Р А М А Т И К А У К Р А І Н С Ь К О Ї М О В И (синтакс)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10
шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

Ф І З И Ч Н А Г Е О Г Р А Ф І Я У К Р А І Н И

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами,
та схемами, стисло написаний, має багато
вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно
видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

Новий фільм — „Наймичка”

Михайло СТЕФАНОВИЧ

Народний артист УРСР

ВІДЧУТА КРАСА ПОЕМИ

“У вінок великому Кобзареві” — прочитав я на першому кадрі картини “Наймичка” і подумав, що ця посвята зобов’язує: у чудесний вінок слави, благоговіння і вдячності, який створює в пам’ять геніяльного народного поета все прогресивне людство, можуть бути вплетені тільки прекрасні квіти!

Переді мною розгорталася мелодійна стрічка, звучала, пройнята справжнім духом української народної пісенності, музика М. Вериківського, і я все більше й більше відчував творче захоплення і величезну любов усіх учасників фільму до Шевченка. Я відчував щирість і людяність у змалюванні образів героїв “Наймички”, художню довершеність зображення — усе те, що дало право авторам картини присвятити свою роботу пам’яті великого Кобзаря.

Сценаристи поставили перед собою завдання якомога повніше і глибше передати суть твору Т. Г. Шевченка, оспівати велику красу і жертвовність материнської любови й гірку долю зрадженої дівчини. Якщо з урахуванням можливостей оперної сцени, то для сценарію фільму автори використали й поему, і однойменну повість поета. Таким чином, цей сценарій значно відрізняється від лібретта опери. У ньому стало можливим показати і жнива, і свято “обжинок”, і зустріч Ганни з уланом-спокусником, і цілий ряд епізодів, які надзвичайно збагатили сценарій у порівнянні з оперним лібреттом. З іншого боку, сценаристи І. Молостова та М. Ткач у співдружності з композитором В. Рибальченком любовно й бережно поставились до музичного тексту опери М. Вериківського. Таким чином, це не просто екранізація опери, а створення своєрідної нової форми кіноопери, форми дуже цікавої, що вражає й розширює рамки музично-драматичного мистецтва. Дуже можливо, що вона набуде поширення, і наші композитори писатимуть музику, призначену спеціально для кіноопери.

Чи ж недивно, що в такому реалістичному фільмі, як “Наймичка”, серед справжніх речей і природи діючі особи співають? Ні, зовсім не дивно. Спів тут сприймається як щось природне, навіть необхідне. І це обумовлено перш за все драматичним напруженням переживань Ганни, яке створює природну, органічну атмосферу для музики і співу. Ця атмосфера так захоплює й переконує слухачів, що невеличкі уривки прози, які вставлені в деяких епізодах авторами фільму, звучать, наче щось чуже.

Музичній атмосфері фільму співзвучні чудові за своєю поетичністю пейзажі. І режисери-

постановники І. Молостова та В. Лапокниш, і оператор С. Лисецький, і художник М. Резник виявили багато смаку й художнього відчуття, обираючи місця для натурних зйомок. З окремих кадрів можна було б скласти цілу галерею чудових за красою і поетичністю картин української природи. Прекрасні нічні кадри, опромінені сріблястим сяйвом місяця, що пливе серед хмар, картини сходу сонця й передранкового серпанку... Скрізь чудові, м’які й природні барви.

Дуже вдало підібраний склад виконавців. В. Донська-Присяжнюк грає роллю Ганни, а вокальну партію співає Л. Лобанова. В. Донська-Присяжнюк напрочуд музикальна і абсолютно ідеально знає музику опери. Вона так синхронно “співає” свою партію з Л. Лобановою, що слухачам і на думку не спадає наявність двох виконавиць. Образ зрадженої покритки й матері-страждалиці глибоко відчула артистка. Усе в її поведінці природне і просте, вона ніде не “грає” — вона живе життям своєї героїні, примушуючи глядача вірити їй і всім серцем співчувати. У хвилюючій сцені, де Ганна вперше залишається наодинці з маленьким Марком і притискає сина до грудей, мимоволі в пам’яті виникають слова поета:

У наших раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молода
З своїм дитяточком малим,

— слова, які автори обрали епіграфом до свого фільму. На наших очах Ганна перетворюється з молодої дівчини в літню жінку, і це перетворення В. Донська-Присяжнюк проводить з надзвичайним тактом. Який контраст між тією дівчиною, що боязко відчиняє двері в хаті Трохима, пропонуєчи себе в наймички, і тією Ганною, яка в Київській лаврі перед байдужими святими марно шукає собі розради і просить щастя для сина.

Л. Лобанова дуже хороше й виразно співає партію Ганни. Вільний, м’який і красивий за тембром голос артистки звучить повно і свіжо. Але мені здається, що останні передсмертні фрази Ганни передаються дещо натуралістично.

Скільки зворушливої простоти, сердечного тепла й безмежної доброти в образах Насті й Трохима — Л. Руденко та Б. Гмирі. Кіноопера замість найціннішого безпосереднього спілкування актора з глядачем у театрі дає і ряд переваг. Актор звільнений від необхідности “співати в залу”, він одержує ту свободу руху і спілкування з партнером, які дають йому широкі можливості для найповнішого розкриття почуттів свого героя. Чи можна забути сцену, коли Настя й Трохим знаходять підкинуту дитину або коли розважають маленького Марка дитячими пісеньками-казками? Щиро шкодуємо, що пар-

тія Насті невелика, і що Настя так скоро розлучається з нами. Зате Б. Гмиря все ширше й ширше розкриває перед нами душевну красу Трохима. Розкриває в стриманій, мудрій простоті сценічної поведінки, у чудесному звучанні голосу, у надзвичайно гнучких і проникливих інтонаціях.

Дуже вдало підібрані всі виконавці ролі Марка, починаючи з найменшого — Віталіка Ланда і кінчаючи студентом театального інституту А. Поддубинським, що грає вже дорослого Марка. Вокальну партію співає В. Тимохін.

Великої душевної чистоти і свіжості сповнений образ Катрі у виконанні М. Форманюк. Молода артистка наділена сценічною чарівністю, як і В. Донська-Присяжнюк, вона демонструє свою музикальність в абсолютному поєднанні з вокальною партією Є. Чавдар, чий голос звучить яскраво й молодо. Виразний образ спокусника-улана створює О. Мовчан.

Відчувається, що виконавці ясно бачать перед собою завдання: якомога переконливіше донести ідею любови до людини, прагнення до добра і гнівного засудження несправедливості, що звучать у Шевченкових творах. Весь ансамбль спаяний єдиною манерою сценічної поведінки, сповненої правди, простоти і реалістичної виразності. У цьому величезна заслуга постановників І. Молостової та В. Лапокниша, і в першу чергу, мабуть, І. Молостової, бо вона поєднує в собі і сценариста і режисера, для кого постановочна робота на музичному матеріалі знайома й близька.

Найголовніше, найзначиміше в роботі постановників фільму — це глибоке розуміння не тільки свідомістю, а й усім серцем, усім еством своїм людської краси шевченківських героїв і того високого гуманізму, яким пройнятий твір великого поета, що послужив основою для опери М. Вериківського.

Високої оцінки заслуговує також чудова робота оператора й художника фільму. Ми не бачимо на екрані диригента. Кіно на відміну від оперного театру перетворює його в невидимку. Та від цього аж ніяк не зменшується його роля у фільмі. Міцна і впевнена рука С. Турчака спрямовує музичний потік, з якого виростають зорові образи кіноопери, надаючи їй живого і трепетного ритму.

Фільм "Наймичка" — це чудовий подарунок усім, для кого ім'я Тараса Григоровича Шевченка є символом боротьби за щастя людства.

Борис ГМИРЯ

Народний артист СРСР

БУВ БИ ДОБРИЙ ПОЧАТОК

Запросили мене наспівати на магнітну плівку партію Трохима для фільму-опери "Наймичка" *НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1964*

ка", а на зйомку в цій ролі не запросили. Воно й зрозуміло. Дирекція й режисери картини, знаючи мене як оперного співака, побоювались: "а що як заріже увесь фільм своїми оперними штампами, адже в кінофільмі він виступає вперше". (До речі, треба сказати, що кожній людині доводиться робити вперше те, що вона потім робить звичайно...)

Законне побоювання, а наважитись на творчий ризик не всякий схильний. Тільки режисер Ірина Молостова та директор картини Л. Корецький зважились на це, до того ж Молостова теж уперше виступає як режисер кіно.

Довелось мені самому сховати в кишеню самолюбство й поставити питання різко: "або і співатиму і зніматимусь, або ні те, ні друге". Мені надто дорогий наш Кобзар, щоб допустити в його геніальному творі, та ще й на ювілей, профанацію, бо інакше я особисто не можу назвати плямкання губами під фонограму, наспівану іншим. Адже коли знімаєшся під фонограму чужою, і думки і дії підкорені лише синхронності, а що ж лишається для внутрішнього життя образу?..

Тільки в поодиноких випадках буває синхронність духовна, і нам повезло — наша наймичка — Віра Донська-Присяжнюк щасливо поєднала цю синхронність з рухами душі своєї героїні. Вона досконало вивчила партію і музику, що її супроводить. Їй це не так важко було й зробити, бо вона закінчила інститут ім. Гнесіних як співачка.

Треба сказати, що музика М. Вериківського в кінокартині виграла. Вона ніби наблизилась до нас, ми немов притупились серцем до неї, і в цьому секрет її могутнього впливу на слухача. В оперному ж театрі вона звучала якось "на віддалі", і чудові барви не всякому були відчутні.

Що можна ще сказати про нашого Кобзаря, коли, читаючи його твір, рідко кому вдавалось стримати сльози? Немов усе це було давно, давно... Перемінились і суспільство, і ставлення людей один до одного, немає уже "покриток", "байстрюка", що викликали презирство до себе, але чуття людське, чуття материнське, як чуття любови не можуть змінитись, зникнути од віку і до віку. В інтимне почуття словами, якимись теплими, рідними, своїми, Шевченко, як додому, проникає у кожне серце і там панує, творить велике діло — облагороджує людей.

Зйомки на натурі почалися в Каневі. Тут усе надихало, підносило настрій — і могила Кобзаря поряд з готелем на Чернечій горі, і Дніпро, і кручі, і селяни, що напам'ять цитують майже всього Кобзаря, і звичайно, "Наймичку".

Ентузіазм і режисерів-постановників, І. Молостової, і В. Лапокниша, і ператора С. Лисецького, і всіх акторів, і директора картини Л.

Корецького... Та що перелічувати, коли вся група працювала з великим хвилюванням і натхненням, і тому картина встигла в намічені строки до ювілею, і в добрій якості.

Треба тільки подивитись на чудову природу нашої України, її заводи, верби, трави, очерет, лани широкополі... А небо!.. Як щиро воно "співає" в музиці: або виблискує біленькими хмаринками на безкрай блакиті, або темно-сірими хмарами, що проносяться вихором, згущують тугу матері, яка мусить підкинути свого первістка чужим людям...

У часи "Наймички", у райській красі природи України лилися гіркі сльози знедолених кріпаків, піт і кров рясно змочували рідну землю в непосильному труді на пана, а через цей фільм, через мистецтво, яке він несе, люди всього світу визнають, що то є за Україна тепер, як вона цвіте й напоює людей наснагою будувати ще краще життя.

Мені довелося працювати "з притиском". Треба було дійсно "вижати" емоційні оперні фарби, бо опера — це олія, а кіно — аквареля, та ще й дуже прозора аквареля. У переключенні на кожний епізод мені дуже допоміг досвід камерно-концертної діяльності, і після кількох невдач на початку все пішло легко.

Легко було шукати творчий стан, коли вокальний образ уже зроблений, і тобою зроблений, після цього вже не так важко досягти органічності у злитті з музикою.

У картині бережно залишені стиль та дух творів Шевченка й Вериківського. А це головне.

Покищо "кіно-олімп" оцінив нашу картину першою категорією.

Будемо ж з хвилюванням чекати безсторонньої оцінки глядачів.

(*"Радянська культура"*, 18. 3. 1964. Київ)

ВІДПОВІДЬ

ДІЯЧАМ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ
СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ
ВІД
ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
В АМЕРИЦІ Й КАНАДІ

Дорогі земляки!

Вашого листа до українців, до української громади в США, до Комітету пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Вашингтоні, ми прочитали з великою увагою.

Прочитали з увагою, поперше, тому, що його підписали здебільшого шановані нами старші й молодші творці й діячі української науки, літератури й мистецтва, а, подруге, ще й тому, що це вперше за двадцять років, після вимушеного нашого великого ісходу з рід-

ного краю, ви знайшли змогу промовити до нас, як до синів одного народу.

Нам було приємно прочитати, що ви позитивно оцінили зусилля нашої громади в США збудувати власними силами пам'ятника великому поетові українського народу в столиці Сполучених Штатів Америки — Вашингтоні. З зацікавленням прочитали ми, що ви були б раді приїхати до нас і взяти участь в урочистому відкритті пам'ятника Шевченкові. Вияв такого вашого бажання ще раз показує, яку могутню силу має слово нашого національного генія, коли воно отак єднає всіх українців. Відкриття пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні — це таке велике свято українського народу, що взяти в ньому участь — то честь і право всіх українців, де б вони не перебували. Ми сподіваємося, що Ваше бажання настільки щире й активне, що Вам пощастить перебороти всі перешкоди й приїхати на це наше свято.

Ми поділяємо Ваші думки, що ім'я поета України Тараса Шевченка, великого гуманіста, виразника правди і всебічної свободи всіх поневолених, заслужено стоїть серед найсвітліших імен людства. Ви слушно кажете, що Шевченко був великим українським патріотом, вірним сином свого народу і що одночасно він з глибокою пошаною ставився до інших народів. Поважати й любити інші народи може по-справжньому тільки той, хто поважас і любить свій народ. А Шевченко не тільки любив Україну, свій поневолений народ, а й боровся за його права, не побоявшись в'язниці, каторги й досмертного вигнання з рідного краю. І що найважливіше, — страждав і боровся Шевченко не за якусь там абстрактну Україну, не за саму лише назву її, не за куде право раба говорити своєю мовою і співати своїх пісень, а за велику, справді вільну й незалежну Україну, де справжнім господарем і сувереном був би сам український народ. Це універсальна, велика, вселюдська ідея свободи, що, як ви правдиво пишете, близька й зрозуміла всім поневоленим народам світу; а ми сконкретизуємо — починаючи від усіх народів російської імперії, що тепер зветься СРСР, до найменших народів Африки й Азії, які сьогодні прокидаються в своїй національній свідомості і, прискореним темпом, навіть випереджаючи Україну, здобувають свою державну незалежність. За цю універсальну ідею всебічної свободи народів, за справжній патріотизм та за зразково-гідну пошану до всіх народів світу ми й шануємо нашого Кобзаря.

Шевченко мріяв, пишете ви, "щоб усі слов'яни стали добрими братами". Це, додамо ми, не тільки мрія, це — мета й пекуча потреба рівності й дружби між народами. Вона була виплекана в колі найближчих друзів і однодумців Шевченка — у Кирило-Методіївському Братстві. Саме їх політичний маніфест — "Книга Биття українського народу" — та інші програмові документи стверджували більше як сто літ тому, що "Україна буде Річчю Посполитою", невіддільною, рівною серед рівних, вільною серед вільних, де не буде ані "старших", ані "молодших", ані "великих", ані "малих". Таку ідею справжнього інтернаціоналізму, ідею справжньої дружби між вільними і рівноправними народами заповів усім своїм нащадкам, а серед них і вам з нами, Тарас Шевченко.

Ви пригадуєте нам слова Шевченка:

І чужому наuczайтесь,
І свого не цурайтесь.

Ми приймаємо цю пригадку й при тому кажемо вам: пам'ятаємо, повторюємо й навчаємо своїх дітей. І пам'ятаємо не тільки ці два рядки, а всю цілість ідей — заповіту Шевченкового "Послання". Живемо серед великого англомовного моря. Та коли б ви відвідали наші численні товариства, клуби, школи, юнацькі організації, наші наукові установи, літературно-мистецькі вечори, маларські виставки, товариства українських лікарів, інженерів, професорів Америки й Канади, або ще показовіше — збори наших робітничих, фермерських, кооперативних організацій, чи наші численні церкви, — ви скрізь почули б українську мову.

Та нам би хотілось почути, як там у вас, на українській державній території, серед українського мовного моря, виконується цей заповіт Шевченка?

Поза цим, ваш лист має ряд тривожних, суперечливих і просто з арсеналу холодної війни запозичених фраз і тверджень. Та ми не будемо їх коментувати. Обійдемо зовсім мовчанкою суперечення з тоном вашого листа вступне слово від редакції "Літературної України". Натомість зупинимось ще на деяких важливих питаннях.

Наш "древній і вічно юний Київ" ви скромно називаєте лише "столицею нашої республіки", а Москву — "столицею нашої Батьківщини" (з великої літери). Цей пасаж викликає у нас цілу гаму гірких думок. Та не будемо їх висловлювати. Ми тільки запитасмо: невже кривава інквізиція Сталіна, вибачте, "доба культу особи", так безнадійно позначилася на свідомості навіть діячів культури Української РСР? Невже доречно було б тут пригадати, як ставився Шевченко до всіх рабів і "дядьків отечества чужого", до всілякого "варшавського сміття" й "грозі Москви", до всіх тих перевертнів, що допомагають "Москалеві господарювати та з матері полатану сорочку знімати"?!

Теза — "Москва, столиця нашої Батьківщини" — тісно зв'язана з програмою партії, що була ухвалена XXII-м З'їздом КПРС. Ця програма, як відомо, заплі-

кувала "стирання національних відмінностей" за утопічною аналогією з "стиранням класових граней". Думасмо також про одверто проklamоване і здійснюване вимішування населення та наукових, технічних, господарчих, культурних і громадсько-адміністративних кадрів по всіх республіках. Думасмо про русифікацію шкіл, та про урядове проголошення російської мови "другою рідною мовою" неросійських народів СРСР. Думасмо про вирок смерті неросійським народам, як націям. Нова програма русифікації всіх націй СРСР проводиться в життя з холодною послідовністю, про що свідчать постійні численні матеріали в самій радянській пресі. Мимоволі спадає на думку, що крім обіжника Валуєва 1863 року й "Емського указу" 1876 року та геноциду 1930 років — історія ще не знала такого цинічного антилюдського курсу на умиртвлення поневолених народів, як націй.

Ми живемо далеко від рідної землі. Нам трудно бачити в повному обсязі, як директиви XXII-го З'їзду КПРС про "зближення націй" відбилися у щоденному житті нашого народу. Але коли навіть у такому листі до українців, що "поза вітчизною сущі" ви змушені були назвати Москву "столицею нашої Батьківщини", коли ми з радянської преси довідуємось про гальмування згори поширювання української радянської книжки й преси на користь російської, про брак українських підручників та викладачів українською мовою для технічних наук, про русифікацію театрів і журналів у центрі українського Донбасу, про зарахування Олександра Довженка до російської кінокультури (див. "Театральну Енциклопедію", 1963) та експорт його творів за кордон, як російського кінорежисера й письменника — і безліч подібних фактів — то нам видається, що все це наслідки звичайного російського великодержавного шовінізму, розпаношеного й коронованого новою програмою КПРС.

Нотуємо це все зі свідомістю нашої великої спільної трагедії, а не для того, щоб вас особисто в чомусь обвинувачувати. Ділимося з вами тою тяжкою тривою за долю нашого народу, яка огортає нас тут і не дає спокою. Нам хотілось би думати, що ваш лист може означати початок кінця тієї політики, що під фірмою "дружби народів" тотально заперечує природні права неросійських націй на державну незалежність та в основі руйнує ґрунт для справжньої дружби народів.

У цих умовах ще сильніше і актуальніше звучать заповіді Шевченка. Ті заповіді владно вимагають здійснення їх!

То, хай же, — повторимо ми ваші побажання, — Шевченківські роковини стануть днями поширення і здійснення — додамо від себе — величних, але ніким не спотворених, ідеалів Поета. Хай воли сприяють зміцненню культурних, а ми б ще побажали: і дипломатичних, і торговельних зв'язків різних народів з Україною, як державою суверенною, без чужих наглядців. Хай же стануть ці Шевченківські роковини початком нашого з вами, культурними діями України, ближчого взаєморозуміння. Нехай же упаде назавжди залізна завіса!

Щиро кажемо Вам: ми радо б з вами зустрілися і поговорили. Просто, безпосередньо, як люди з людьми. У звичайних, без офіційних формальностей, зустрічах і розмовах діяти культурно легше могли б зрозуміти одні одних. Аджеж ми, як і ви, любимо й шануємо нашого безсмертного Кобзаря. Ми, як і ви, працюємо мірою всіх наших сил на добро й розвиток культури й

СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО

І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

Rogers Dairy Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

науки нашої нації. Ми так, як і ви, хотіли б бачити цілий світ остаточно звільненим, як ви влучно пишете, "від усякої тиранії й імперіялізмів всіх мастей". Ми так, як і ви, не хочемо нової світової війни, не хочемо бачити над Україною й людством смертельних свічок термоядерних бомб. Ми, як напевно і ви, хотіли б дожити до здійснення Шевченкових ідеалів свободи й любови, коли справді таки нарешті

...на оновленій землі,
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі!

Петро Андрусів
Василь Барка
Іван Бакало
Олекса Біланюк
Данило Богачевський
Богдан Бойчук
Василь Витвицький
Анатоль Гак
Микола Гайдак
Анатоль Галан
Василь Гайдарівський
Йосип Гіриця
Петро Голубенко
Всеволод Голубиничий
Святослав Гординський
Дам'ян Горнятевич
Василь І. Гришко
Нестор Городовенко
Яків Гурський
Докія Гумеина
Любослав Гуцалюк
Олімпія Добровольська
Ілля Демиденко
Людмила Демиденко
Роман Ільницький
Іван Кейван
Григорій Китастих
Олекса Кубець
Патріція Килима
Едвард Козак
Ізидора Косач-Борисова

Григорій Костюк
Ганна Кузьмина-Шерей
Роман Купчинський
Юрій Лавриненко
Зіновій Лисько
Леонид Лима
Іван Лисяк-Рудницький
Оксана Лятуринська
Василь Маркус
Петро Мегин
Михайло Міщенко
Олександр Неприцький-Грановський
Володимир Петришин
Леонид Полтава
Степан Процюк
Володимир Радзикович
Валеріян Ревуцький
Богдан Рубчак
Улас Самчук
Дмитро Соловей
Юрій Стефаник
Остап Тарнавський
Кость Туркало
Юрій Тарнавський
Левко Чикаленко
Микола Шлемкевич
Григорій Ялович
Яр Славутич
Василь Софронів-Левичський
Роман Осінчук

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК

для Ваших дітей у юнацькому віці це передплата на цікавий, гарний, ілюстрований місячник

ЮНАК

Річна передплата — 4.00 дол.

- Порадьте Вашим друзям і знайомим, щоб передплатили "Юнака" для своїх дітей.
- На бажання висилаємо безкоштовно показове число.

YUNAK

2199 Bloor St. West, Apt. 5
Toronto 9, Ont., Canada

Василь ЧАПЛЕНКО

Вимушене вияснення

Моя примітка до статті "Для кого потрібна літературна критика?", надрукованої в ч. 168 "Нових днів", несподівано викликала такі "відгуки", що я не можу не подати відповідного вияснення. Найбільшу бучу збили члени партії І. Багряного, а матеріали, надруковані в ч. 111 "Молодої України" та в ч. 169 "Нових днів", скидаються на справжню судову розправу наді мною. Правда, як воно й личить демократичним часописам, на цьому "суді" я мав і оборонців. От редакція "Молодої України" зазначила, що моя пропозиція щодо поліпшення тексту одумівського гімну "з професійного боку... слухна" (бо й ця моя пропозиція впливала як матеріал "обвинувачення" в листі аноніма В.М. А редактор "Нових днів" написав аж дві супровідні до листів "обвинувачення" замітки, обороняючи мене. На жаль, у доброзичливого до мене Петра Кузьмовича вийшло так, що він не виправдання для мене вимагав, а тільки просив полегкості в присуді. Він же написав: "Я певен, що я, на його місці бувши, тієї примітки не давав би". І ще: "Чи варто йому було так писати? Я б на його місці так не писав. Бодай тепер". А далі він зазначив, що я мав право на висловлення "думки... навіть неправильної, помилкової". Крім того, в наведений у нього розмові з І. Багряним він згодився з тим, що я, редагуючи "Звіроловів", попсував якийсь там образ і тим "не поміг, а пошкодив".

А звідси й його просьба до "суддів": "Але "розстрілювати" В. Чаплєнка так не слід — він ще не раз вам, панове, пригодився б" (може пригодиться? — В. Ч.).

Це з одного боку. А з другого — Петро Кузьмович не використав для моєї оборони відомі йому факти (без злої, видима річ, думки). От він написав, що я, виправляючи текст, "Тигроловів", діяв "проти волі Багряного", а тим часом я мав від нього "харт бляш", як я про це згадував у своїй примітці. Знав Петро Кузьмович і про те, що я за життя І. Багряного протестував у пресі проти його передмови до другого видання "Тигроловів", — знав, але не згадав. А до всього цього Петро Кузьмович ще й не спростував того, що він сам у супроводі до моєї статті "Для кого потрібна літературна критика?" підказав (але теж без злої думки) напрямок можливих проти мене виступів, написавши: "А колись "критикине" ще й живих, а не тільки мертвих". Це саме він повторив і в отій своїй фразі: "Бодай тепер".

Така обережна оборона мені зрозуміла: Петро Кузьмович нахопився на протести певної частини своїх читачів, і йому треба було перед ними виправдуватись, але й у такій ситуації він міг би спростувати свою випадково, непередумано написану фразу про "критику мертвих", і тим би мене, свого довголітнього співробітника, краще оборонив.

Бо саме в цю "точку" вдарили "судді", автори надрукованих в обох журналах листів "обвинувачення", а також той поет, що скористувався й цим разом т. зв. "Вільним словом". На жаль, редакція "Молодої України" не завагалась надрукувати листа аноніма В.М з цитатою з його хулігансько-КДБ-івського доносу, що поставив під загрозу моїх рідних.

А тим часом я в цій статті не критикував нікого

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1964

— ні живих, ні мертвих, а тільки добирав ретроспективно факти з моєї попередньої критичної діяльності для ґрунтування моєї нової тези в теорії критики про не-потрібність справжньої критики для письменників. Так цю мок-статтю й зрозумів Юл. Мовчан у надрукованім у тому ж таки 169-ому числі "Нових днів" листі до редакції, та ще й додав до моїх думок деякі свої міркування. Очевидячи, він правильно зрозумів і мій добір фактів з минулого, бо ні одним словом мені цього на очі не викинув. А що це факти з минулого, про це повинен знати кожен, хто стежив за нашою пресою хоч би останніх десятих років. Наприклад, моя "сутінка" з В. Дорошенком відбулася ще на шпальтах детройтського "Українського Прометей". А мій конфлікт з І. Багряним у зв'язку з редагуванням "Звіроловів" стався ще раніше. Але ця остання справа потребує докладнішого вяснення, бо саме навколо неї зчинилася та шуря-буря, що примусила мене й це вяснення писати. У всіх надрукованих у двох згаданих журналах листах автори "обурюються" переважно тим, що, мовляв, чому аж тепер, після смерті Багряного, написав про це, а не писав за його життя Чапленко. "Чому авторів "Тигроловів" не пригадати (було) ще тоді, що в "Тигроловах" зроблено багато змін, а не лише вставлено одну фразу, як пише Іван Багрянний?" — запитує Олексія Коновал з Чикаго. — Бо, звичайно, тепер, коли Іван Багрянний уже відійшов від нас, можна все писати, він не заступиться за себе. Але тому, що не було, як нам відомо (? — В. Ч.), ніякої критики чи завваг до того, що було написано про народження "Тигроловів" за життя автора, помертні завваги викликають певні сумніви". У першій своїй фразі автор цього листа має на увазі статтю І. Багряного "Народження книги", що була надрукована в "Українських вістях" 1956 р. (числа 1 й 2-3), а в тій статті Багрянний написав, що через те, що редактор "осмілювався" вставити фразу: "Невже ти мене справді любиш?" він не тільки "подер на дрібненькі шматочки" книжку, а й сам "подерся на стіну".

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направка форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте
оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

П О В І Д Н І, ТРАВЕНЬ, 1964

Відповідаючи на це запитання й "сумніви", я скажу, що спростовувати написане в статті І. Багряного мені не треба було, поперше, тому, що я... спростував яєну неправду передмови до другого видання "Тигроловів" ще в 1950 р. в замітці "До історії одного тексту", надрукованій у журналі "Всесвіт", ч. 2 за той рік (а стаття Багряного була надрукована 1956 року), а подруге — й про саму статтю Багряного я довідався вперше з оцього листа О. Коновала. Про це мос спростовання І. Багрянний знав, я свого часу надіслав те 2 число "Всесвіту" до редакції "Українських вістей" (як і до інших редакцій), і він відгукнувся у своїй статті на цю мою замітку в тому місці, де написав, що "декто говорив (? — В. Ч.) навіть у пресі" про галицизми в його мові (бо то я "говорив"). Про ці ж самі галицизми він знов нагадав мені під час останнього приїзду до Нью-Йорку, сказавши: "Ви теж писали про галицизми в моїй мові". Я удав, що не зрозумів, про що мова (бо тема була неприємна), і спитав: "Де?" Але він обірвав на цьому мову. А про передмову до другого видання "Тигроловів" я з ним розмовляв віч-на-віч ще в Новому Ульмі. Я запитав його: "Як ви могли таке написати?" А він відповів: "Знаєте, в мене така пам'ять, що я навіть коми пам'ятаю". Мені теж не залишилось нічого, як тільки обірвати мову: це була неправда, сказана в живі очі. Та й видавець "Тигроловів" п. Паладійчук на мос усне запитання сказав мені: "Звичайно, ми складали за вашим львівським виданням".

Отже, ясно, що сказане в передмові було неправдою й великою невдячністю до того, хто на 3/4 зберіг текст цього твору. Якби я його тоді не надрукавав, то пізніше ніяка "пам'ять" авторів не допомогла б, а йому довелося б усі 4/4 писати наново. Та чи й захотів би він знов це робити? А тим часом ота передмова ще й досі вводить в оману читачів і навіть дослідників. От, наприклад, "професор Міжківський" (це так надруковано в "Українських вістях", ч. 9 з 1 березня 1964 р.) у статті "Нотатка про творчість І. Багряного" написав, що "авторові довелося... відновлювати з своєї колосальної (? — В. Ч.) пам'яті первісну редакцію "Тигроловів", яка загинула разом з редакційним архівом Українського видавництва".

Зупиніюся докладніше на питанні про те, як я редагував текст "Тигроловів", цю потребу підказує мені й лист Олексія Коновала, і "оборонна промова" Петра Кузьмовича (мовляв: "краще було б написати статтю на тему"...).

Прочитане тепер у статті Багряного "Народження книги" підтверджує те, що я писав у примітці до своєї статейки "Для кого потрібна літературна критика?", тобто те, що поданий мені 1943 року текст Багряного "був цілком сирий, погано опрацьований і, мабуть, нашвидку написаний". Сам же Багрянний у своїй статті свідчить, що він написав цей роман за 14 днів, що це спочатку була "жадна книга" і що пізніше її нібито вдосконалило переддрукування на машинці (спочатку він друкував сам, а потім йому допомогла якась друкарка). Тут насамперед виникає питання: чи можна за такий малий час написати роман на 400 сторінок машинодруку (цей розмір подас сам Багрянний)? Я думаю, що відповідь на це питання для всіх абсолютно ясна. Друге питання: чи може бути досконалий текст, продиктований друкарці нашвидку? І на це питання заперечна відповідь цілком зрозуміла, особливо для письменників. Отож мені й довелося таки добре попопріти над цим текстом.

І, звичайно, я не тільки ту одну фразу вставив, що про неї згадає І. Багрянний, а зробив усе те, що про нього я пишу в своїй примітці до статті "Для кого потрібна літературна критика?" Думаю, що й тут усяке зрозуміє, що, редагуючи такий неопрацьований матеріал, будь-який редактор мусив би змінити більше, ніж одну фразу. Та й хто міг би "дертися на стіну" тільки через одну фразу? Он мені краківські редактори "Українського видавництва" змінили, без погодження зі мною, заголовки "Велика диеовижа" на "Знайдений скарб", і я ніякого галасу з приводу цього не зробив.

Але тепер, коли в суперечку встала ще й удова небіжчика І. Багряного (див її "Відкритий лист" у ч. 171 "Нових днів"), справа з цією "фразою" виглядає трохи інакше. Вона ж уже навела аж два абзаци, що їх нібито я написав. Можливо, що це, справді, я написав, а можливо, що й не все в цьому моє, бо для мого мовистилу було б властивіше слово "пригориув", а не "притиснуув". Проте навіть у такому вигляді цей текст не заслуговує на те, щоб його називати "шедевром" у лапках, як це робить некомпетентна в літературних "смаках" письменникова вдова (якої, крім того, в момент конфлікту біля Багряного й близько не було).

Але чому все таки Багрянний у своїй статті згадав тільки одну фразу? Думаю, що він не хотів роз'яструвати цієї будь-що-будь не дуже приємної для нього справи. Він же й мого прізвища не назвав. Я також ув отій замітці "До історії одного тексту" його не називав, а писав про видавництво: сваритися "прямо" мені теж не хотілося.

Щоб читачі уявили собі хоч приблизно, як я редагував "Тигролови-Звіролови", я спробую показати це на тексті наново написаних розділів з другого видання їх. І. Багрянний у статті "Народження книги" про свої галицизми написав, що "при другому виданні... їх майже всі повикладав". А тим часом досить побіжно проглянувши цей текст, щоб знайти в ньому такі галицизми (тобто ненормативні явища), як от "то є етап", "гей би комета", "жис", "тріки", "пописувався", "ідійот", "мчить на зламаннія карку" тощо. От такі явища я виправляв. Багато в цих нових розділах неперекладених російських фраз та висловів, — а б їх також скоротив до мінімуму. Назви гральних карт у другому розділі теж російські: "черви" (треба "чирва"), "піки" (треба "вино")... Та чи не найважливіші були зміни в тексті — логічне впорядкування його, а це вимагало переставлення абзацив, дописування фраз тощо. І на це я можу знайти "ілюстративний матеріал" в новописаних розділах. Наприклад: експрес із Москви "летить" на Делекий Схід, але він спочатку "пролітає" Урал, а потім Вятку (т. І, стор. 28), — ясно, що ці речення треба було б переставити, бо Вятка перед Уралом, а не за ним. Згадає автор як далекосхідних "піонерів" протопопу Аввакума й гетьмана Многогрішного ось так: "Але цей розкольник був другим, а першим був... Дем'ян Многогрішний" (стор. 32). У дійсності ж було навпаки: Аввакум був на заслання від 1653 р. до 1658 р., а Многогрішного заслали в Сибір після того, як скинуто з гетьманства, тобто після 1672 року. Далі про Аввакума Багрянний пише, що він був "вільнодумний", тим часом як загальновідомо, що це був тупий реакціонер, що за "двоперстне сложеніє" пішов на вогнище й згорів. Гетьман Многогрішний теж був не такий "бунтар" і "ізмєнник" (як пише Багрянний), бо разом із синами придушував на догоду цареві повстання поневоленого народу — бурятів. Чи не

ясно, що такі алогізми та псевдоісторизми редактор мусив би виправляти? А це ж ляпсуси, вибрані на швидку руч тільки з двох розділів, а скільки їх могло бути на 400 сторінках! А які на цих сторінках знаки розділові! Та й правопис...

Але, мабуть, годі. Я сподіваюся, що об'єктивні читачі зроблять тепер, після цього в'яснення, відповідні "зміни" не тільки в передмові до другого видання, а й у висновках того "суду", що відбувся на сторінках журналів "Молода Україна" та "Нові дні". Я думаю, що й на отих листах до редакцій членів УРДП багато заважила звичайна непоінформованість щодо моєї "війни" з І. Багрянним, і їх, тих листів, автори зрозуміють тепер, що й їхній покійний лідер не був такий уже "святий" (як і всі ми, живі люди).

Але це не значить, що в нього немає й своїх заслуг. Найбільша його заслуга в тому, що він зумів організувати таку міцну партію, як УРДП, з її прибудівками, яка не тільки проробила велику роботу серед української еміграції, а й спопуляризувала його творчість, зокрема допомогла видати його твори чужими мовами.

Про себе ж я можу ще сказати, що, не зважаючи на справу з "Тигроловами", я себе не вважав у стані "війни" з І. Багрянним. Запротестувавши проти обвинувачення в знищенні "Тигроловів" у 1950 р. і не знавши про статтю Багряного "Народження книги", я думав, що ця справа вже ліквідована. Про те, що Багрянний піддер перший примірник "Звіроловів", я довідався ще в Кракові від Р. Купчинського, а про те, що сам Багрянний про це написав у згаданій статті, я не чув. Тим то я й не знав, що він "воює" зі мною все через тих таки "Тигроловів". І для мене було цілковито несподіванкою те, що в "судових матеріалах" оце аж тепер подав Петро Кузьмович, — що він і далі вважав, що я "попсував перше видання "Тигроловів" і що я такий поганий редактор, що про мене можна сказати: "То як так, то хай не береться редагувати чужі твори". Тепер мені стало ясніше й те, чому він викреслював мене з українського письменства (конкретно — з рецензії на "Сад Гетсиманський"). "Викреслювали" мене й інші, не тільки Багрянний, але я ще й досі живу та працюю, не складаючи рук. Яку вартість має ця моя праця, про це скажуть об'єктивні судді після моєї смерті.

До речі про "посмертну критику". На це питання почасті відповів Петро Кузьмович, висловившись проти "забронзовування Івана Багряного". Я міг би ще сказати, що якраз після смерті й починається історичне життя письменника, коли починають в'яснювати всі обставини його творчості та об'єктивно оцінювати його надбання. Ще живі його сучасники пишуть про нього спогади, і ніхто нікому не може цього заборонити. Звичайно, й тут мусять бути певні норми суспільної поведінки, бо й над авторами спогадів завжди висить критична думка інших людей, що звичайно намагаються виявляти, що в написаному — правда, а що — брехня. Річ ясна, що й ув отій моїй примітці до статті "Для кого потрібна літературна критика?" були вже елементи моїх спогадів про Багряного — одні засвідчені документально (передмова до другого видання "Тигроловів" і порівняння текстів, викреслення мого прізвища з рецензії), другі з покликання на свідків — Р. Купчинського й д-ра М. Шлемкевича, треті — подані на віру, хтось може йняти мені вірні, а хто й ні.

Але в цілому — і в самій статті, і в примітці — це, кажу, не була в мене "посмертна критика" ні В.

Дорошенка, ні І. Багряного, а тільки повторення того, що я сказав був ще за життя цих письменників. Та й тоді це була моя самооборона проти неспричиненої з мого боку напасти (обвинувачення в порнографії) та зневаги моєї редакторської гідності. Якби І. Багряний не написав був отієї передмови, то я б цієї справи ніколи й не порушував. Хіба я тільки його твір редагував у "Вечірній годині"? Та й не тільки в ній. А я ж про це нічого й ніде не писав. (Але такого "сирого" матеріалу, як у Багряного, ні в кого більше не було).

ЦАР МОСКОВСЬКИЙ КПИТЬ З ХОЛОПА...

Як відомо з преси й радіа, Микита Хрущов недавно відвідав Мадярщину. У числі його почиту був і перший секретар ЦК компартії України П. Шелест. Мадяри закинули М. Хрущову, що СРСР не доставляє їм обіцяних машин та іншого заводського устаткування. Микита Хрущов признався до вини і сказав:

— Я знаю, що в цьому можуть звинити або Україна, або Ленінград, або Москва. Перевіркою встановлено, що звинила таки Україна і головний винуватець цього скандалу є серед нас. — І при цьому він своїм "царським перстом" показав на П. Шелеста. П. Шелест розгубився й почервонів. Важко нам сказати, чи він почервонів від почуття вини, чи, що імовірніше, від почуття сорому за невихованість свого "боса".

Всемогутньому повелителю московському дуже сподобалося, що керівник українських комуністів готовий провалитися крізь землю. Він, очевидно, забув, як йому було "приємно" танцювати гопака на наказ п'яного — не тільки від горілки, а ще більше від відчуття своєї всемогутності — Сталіна.. Тому він далі цинічно насміхався над своїм холопом:

— Ось тут маєте т. Шелеста. Бачите, як він смачно уплітає ваш гуляш, але машини вам вчасно доставити не вміє... Мені здається, що вже пора добре приглянутись до цього злочинця з України...

При цьому М. Хрущов розреготався й додав:

— Погляньте на товариша Шелеста! Він виглядає так, наче ковтнув живого їжака...

Чудово, правда? І делікатний дотеп, і гострота розуму, а головне — "старшобратня" любов до "презренного малороса" виявлена.

З нагоди 150-ліття з дня народження Тараса Шевченка пригадаймо панові Шелестові як геніяльний Кобзар передбачав його почуття, його ставлення до "старшого брата":

За богами — панства, панства
В сребрі та златі!
Мов кабани годовані —
Пикаті, пугаті.
Аж потіють, та товпляться,
Щоб то ближче стати
Коло самих: може, вдарять
Або дулю дати
Благоволять: хоч маленьку,
Хоч півдулі, аби тільки
Під саму пинку.
І всі уряд поставали,
Ніби безязикі —
Ані телені. Цар цвенькає...

Це написано 1844 р., себто рівно 120 літ тому! Ні, Шевченко таки геній,

Н О В І Д П І, ТРАВЕНЬ, 1964

Пан Шелест був щасливий — одержав не якусь там "півдулю", а таки найбільшу, яка тільки існує. Та й таки "під саму пинку". Вітасмо з черговою відзнакою! Але не тіштесь, бо це ще один доказ колоніального стану і російської окупації України. І доказ, якого ніхто запевнити не зможе.

БЕЗПЛАТНО

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

і даємо

безплатну цілорічну обслугу печей
усім нашим відборцям опалової оливи.

Гому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне задоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: ЕМ 6-6539, ЕМ 6-6530

ДОРОГИЙ ЧИТАЧУ!

Не забудьте, що 27 червня 1964 р. у столиці США — Вашингтоні відбудеться

ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ

Це подія величезного культурного й політичного значення для визвольної боротьби нашого народу. Успіх її залежатиме від кількості учасників.

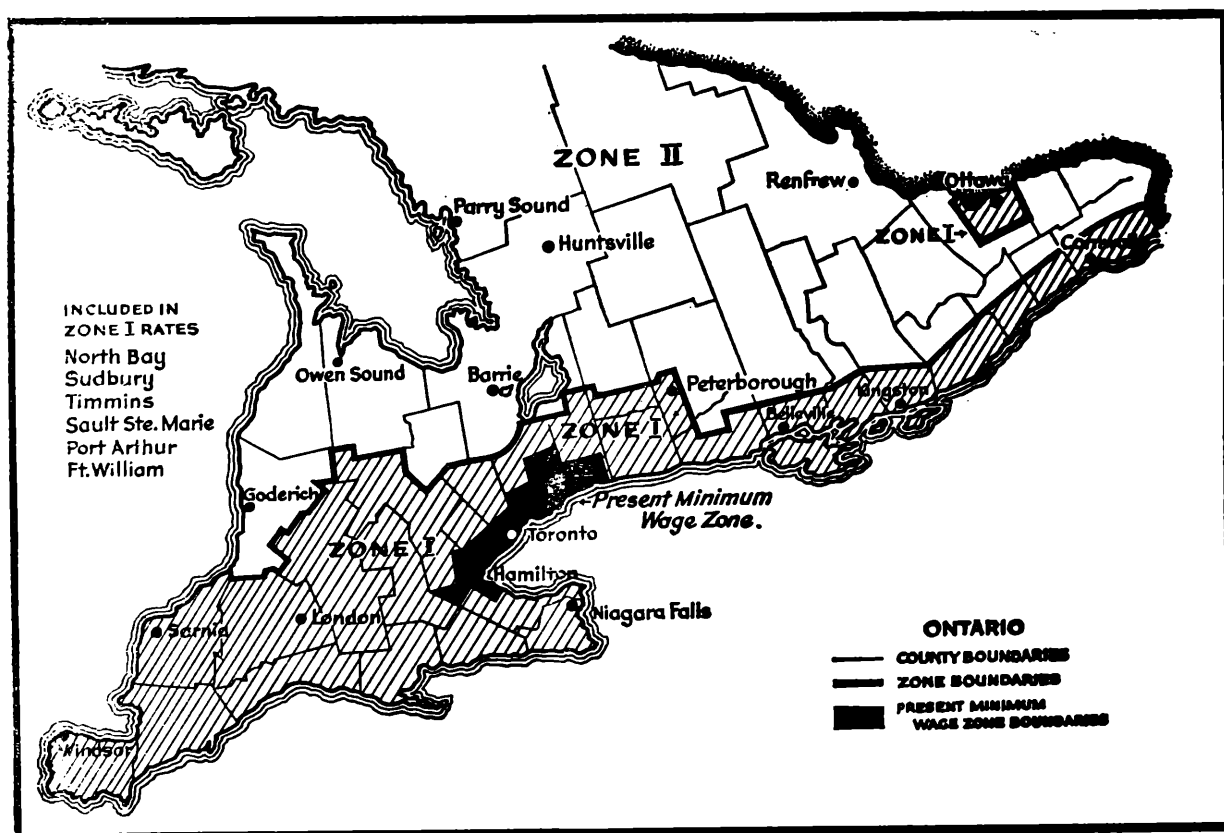
Хай же не забракне Вас і всієї Вашої родини на цьому великому Національному Святі!

Не легковажте цією справою! Не допустіть, щоб Ваші діти пізніше докоряли Вам, що Ви позбавили їх змоги узяти участь у найбільшій за їх життя українській культурній і політично-визвольній демонстрації.

ВСІ ДО ВАШІНГТОНУ!

УШАНУЙМО КОБЗАРЯ УКРАЇНИ!

Мінімальна платня поширена на ціле Онтаріо

ЗОНА 1

Розпорядження загальні та для готелів і ресторанів.

	чоловіки	жінки
29 червня 1964 р.	\$1.00	\$0.85
28 вересня 1964 р.		0.90
28 грудня 1964 р.		0.95
29 березня 1965 р.		1.00

Розпорядження для будівельних робіт

29 червня 1964 р.	\$1.25
-------------------	--------

ЗОНА 2

Розпорядження загальні та для готелів і ресторанів.

	чоловіки	жінки
29 червня 1964 р.	\$0.85	\$0.80
28 грудня 1964 р.	0.90	0.90
27 грудня 1965 р.	1.00	1.00

Розпорядження для будівельних робіт

29 червня 1964 р.	\$1.15
27 грудня 1965 р.	1.25

Ваш Онтарійський Департамент Праці підкреслює, що тут наведені тільки важливіші винятки Розпорядження.
 THE LABOUR STANDARDS BRANCH, THE ONTARIO DEPARTMENT OF LABOUR

ONTARIO DEPARTMENT OF LABOUR

де програми

Минулого року введено Закон про мінімальну платню в індустріальній окрузі Торонто-Гамільтон-Ошава. Він виявився дуже успішним і тепер я маю приємність проголосити, що з днем 29 червня цей закон буде поширений на цілу Провінцію. Я прошу вас докладно прочитати наступні виїмки, щоб ви точно були поінформовані, які користі принесе вам це важливе й поступове законодавство.

H. L. Rowntree

HON. H. L. ROWNTREE, Q.C.
Minister of Labour

Основному нові Розпорядження про мінімальну платню, які встановлює і переводить у життя ваш Департамент Праці Онтаріо, мають за завдання охороняти кожного працюючого чоловіка й жінку в нашій провінції від злиску та встановлюють мінімальну платню \$1.00 на годину (\$1.25 у будівельній індустрії).

Розпорядження, які вже діють у "підкові" Торонто-Гамільтон-Ошава, з днем 29 червня будуть поширені на цілу Провінцію. Але щоб працедавці мали час пристосуватися і включити вищі ставки, Розпорядження будуть впроваджені поодинокими стадіями.

Нижче пояснюємо, як ваш Онтарійський Департамент Праці плянує це перевести в життя. Провінція буде поділена на дві зони. Зона 1 охопить густіше заселені й індустріалізовані округи й центри. У цій зоні мінімальна платня \$1.00 буде впроваджена не пізніше, ніж впродовж місяця березня наступного року. У зоні 2, яка охопить решту Провінції, мінімальна платня буде впроваджена у місяці грудні наступного року.

У будівельній індустрії мінімальна платня \$1.25 на годину буде впроваджена в такий самий спосіб у обох зонах. Мапа й таблиці платень на цій сторінці показують обидві зони й плановані підвищення платень.

СПЕЦІАЛЬНІ ГРУПИ

Загальні розпорядження про мінімальну платню не відносяться до: зареєстрованих челядників; таборових виховників або студентів, які працюють у деяких розважальних програмах; сторожів апартаментових будинків, які там живуть; продавців нерухомостей і асекурації та продавців, які самі для себе встановлюють години праці; професійних людей і вчителів; хатніх слуг; фермерських обітників.

Спеціальні ставки (80 ц. у зоні 1 і 75 ц. в зоні 2) стосуються таких осіб: студент, який не працює довше, ніж 8 годин тижнево; сезонний робітник, який працює при ереробці швидко псуваних овочів і городини і який не працює більше ніж 16 тижнів на рік.*

Спеціальні ставки (60 ц. у зоні 1 і 50 ц. у зоні 2) стосуються таких осіб: післанців, доставців, продавців часописів, поставців фігурок у кругольнях, носильників гольових мішків, які мають менше як 18 років життя.*

В обох категоріях **спеціальних ставок**, ставки зони 1 будуть відноситися до зони 2 з днем 27 грудня 1965 р.

Для отримання про мінімальну платню. Якщо хочете докладно ознайомитися з Розпорядженнями, тоді просимо писати до: **OFF OF LABOUR, 74 VICTORIA STREET, TORONTO 1, ONTARIO, Tel. 365-5251.**

MENT OF LABOUR

Планується для народу

ЗАВВАГИ ДЛЯ ПРАЦЕДАВЦІВ

Якщо робітникам платиться на основі виконаної поштучної роботи і якщо принаймні чотири п'ятих з них заробляє принайменше мінімальну платню, тоді такий працедавець є зобов'язаний виконати Розпорядження.

Ставки для учнів такі: коли робітникам платиться на основі виконаної поштучної роботи, учні можуть одержувати платню на 20 ц. нижчу, ніж подана мінімальна ставка впродовж перших трьох місяців праці та 10 ц. менше впродовж наступних трьох місяців. У всіх інших випадках учні можуть отримувати 10 ц. менше, як приписано мінімальною ставкою впродовж перших чотирьох місяців праці. **Розпорядження для готелів і ресторанів** установлює спеціальну ставку для учнів, яка на 10 ц. нижча від приписаної мінімальної ставки впродовж першого місяця праці.

Родинний альбом

Продовження

Отже, ці гетити (хетти, а в англійській назві *hitites*) говорили якоюсь цікавою мовою, що в ній упізнають дослідники індоєвропейські коріння та назвали її протоіндоєвропейською.* А як згадати, що вони спустились десь із-за кавказьких гір, може з Кубані, то зовсім стає цікаво. Що за гетити? Може наші предки?

Були вони майстри швидкого бойового нападу, якого ще ніхто досі не знав. Вони вигадали легкі двоколісні бойові колісниці, запряжені трьома кіньми, й на них летіли в бій. Один поганяє коней, а двоє б'ються. Під натиском такої блискавичної армії, звичайно, не могли встояти народи, які досі нічого подібного не бачили. Навіть могутній Єгипет потерпав і терпів поразки від гетитів.

Та, крім кінноти, гетити мали ще одну перевагу: вони вже мали залізну зброю й були монополістами цього, нового в ті часи, металу. Яка рідкість і цінність було залізо в ті часи, можна судити з того, що залізо цінилося у п'ять разів дорожче за золото та в сорок разів дорожче за срібло. Залізо вживалося для прикрас, так було його мало. Сам єгипетський фараон просив у гетитського царя, щоб той наділив його залізом. На це гетитський володар, що себе називав *сармат*² («цар землі»), відповів спочатку відмовою, але потім на знак прихильності трохи таки дав. Залізо ж — основна перевага того, хто його має, і не в інтересах гетитів було постачати ним сусідів. Де ж брали залізо самі гетити?

Це була таємниця окремих родів у кавказьких горах. Деяким племенам пощастило навчитися добувати залізо з руди і цього винаходу вони нікому не передавали. Ще тисячу років тримали вони в секреті техніку видобування заліза, бо хто мав секрет, той і був володарем світу. І гетитські царі мали десь у банках численних гір у своїй державі такі племена залізоборів.

Що сталося із Гетитською імперією? Її знищили нові завойовники десь 1200 року до Р. Х. Нові «люди з моря» йшли зі своїми пожитками та дітьми через усю Малу Азію й Сирію, аж дійшли до єгипетських укріплень. Вони були вже цілком озброєні залізом.³ Гетитської імперії не стало, але довкола Чорного й Каспійського морів порозселялися народи з схожими між собою назвами та укладом.

І так само європейська археологія стверджує, що приблизно за одну тисячу років до Христа якісь верхівці із залізними списами й сокирами

* Перша фраза, що її розшифрували, була така: «Ну нінда-ан ецатені вадар-ма еккунені», що означає: «А тепер будемо їсти хліб і пити воду».

перейшли усю Європу і дійшли до найвіддаленіших її закутків, до найдаліших островів. Їх перевага була у здібності швидкого пересування та в зброї, що досі ніхто не знав і не бачив.

Цей багаточисленний нарід верхівців переніс свої тотемно-релігійні уявлення з бика на коня. Уже кінь стає жертвенною твариною, охоронцем і віщуном, йому приписуються чудесні здібності. Уже в стародавньому індуському збірнику гімнів *Ріг-Веда* кінь починає грати видатну роль в мітології. Пара коней — *Ашвіни* — везуть у колісниці ранкове сонце *Ушас*.⁴ Упізнаємо в цих Ашвінах грецьких близнят *Діоскурів*, що везуть *Еос*, ранкове сонце, по небі в колісниці.

«Є підстави припускати, що на Криті шанували, як божественну істоту, дерев'яного коня. Що коні вважалися божественними, надприродними, відомо з «Іліади». Коней поїли кращим вином. *Андромаха* виносила їм їжу перше, ніж *Гекторові*, що повернувся з бою. Звертання до коней із проханням допомогти, характерне, як молитва. Коней завжди називали на імена. Як і гомерівські герої, вони — нащадки богів і мають славетний родовід. Вони безсмертні. Коні оплакують смерть *Патрокла* за всіма правилами ритуалу. «Коні плакали, як побачили, що їх шляхетний водій упав. Вони стояли нерухомо, звисивши голови долі. З вій їх ляглися гарячі сльози на землю в пісок, від туги за вбитим водієм. Пишні гривні їх упали на землю з обох боків і забруднилися чорною землею». Не загинув *Патрокла*, а горе коней викликало співчуття *Зевса*. Коні говорять людським голосом і пророкують, наперед оплакуючи смерть *Ахілла*».⁵

Подібно ж і в масагетів — кінь шанується в асоціації з сонцем. «Масагети... богом вважають тільки сонце, а в жертву йому приносять коней».⁶ Кінь уже жертвенна тварина, а це означає, що він і сам — божество.

Ці індуські Ашвіни-«коні» об'являються і в Ірані. *Асва* (*asva*) або *аспа* (*aspa*) — це іранська назва коня. Так само і в санскриті *ашва* (*asva*) — кінь.⁷ Об'являються вони і в сучасних грузинських закінченнях прізвищ «...*швілі*», що означає «господар коней».⁸ Один арійський князь у Сирії, згаданий у єгипетських записах, звався *Бірідашва*, що означає: «власник великого коня».⁹

І що ви скажете на те, що і в далекому заході Європи, у Франції, кінь зветься так само: *шеваль* (*cheval*), а від цього *шевальє* (*chevalier*), «верхівець», а також і «шляхетний», «дворянин». Іншими словами, панівна верхівка, що прискакала на конях і підкорила місцеву людність. З цього «шевальє» еспанці зробили «кабальєро» в тому ж самому значенні. Наше слово — *кавалерія* — «кіннота» того ж походження.

Не важко впізнати в цьому Ш-В старовинне С-В (Сварог і його браття). Воно тільки перенеслося на нову істоту, коня, що став центральною постаттю, а колишні святощі відтиснув у царину пережитків. Із перегляду поширення Ш-В відразу видно, що рознеслося воно разом із верхівцями по всьому євразійському світі. Не тільки Франція, входить у цей ареал і Англія із своїм *свіфт* (swift) «швидкий» — а це головна ознака коня. Навіть *Швеція*, що її називає наш літописець Свеї, носить відтиск цього Ш-В. Справді, як казав біблійний пророк, нарід цей давнєзний і численний.

Але це вже не ті архаїчні часи, коли вбиралися в шкуру свого звіра-божества, давали їм жертвоприношення, вважали їх царями тощо. Ні, культ коня набирає вже інших форм. Кінь і їздець зливаються в одну фігуру. Кінь — чудесний, несе на край світу, вивозить із усякої біди, але й їздець якнайпильніше дбає про свого вірного товариша. Він надзвичайно турбується про зовнішню виставність коня. Збруя на коневі вся в мистецьких орнаментах, у інкрустаціях, сяє й виграє коштовними металами, сідло дороге, килимове, вишите... Усе це має значення, як обереги, охорона коня від злих сил. Коли їздець помирає, то й його товариш-кінь іде з ним у могилу, бо вони ж нерозривне одне. Поминальні трапези-тризни відбуваються з жертвеним конем.

І відповідно з'являється новий образ. Уже не звіролюдина, як, скажімо, у асирійських зображеннях, а їздець на коні. Сіявуш, мітичний предок хорезмійців (Середня Азія), в образі бога-верхівця — улюблений сюжет на хорезмійських монетах від 1-го століття до Р. Х. і до VIII століття після Р. Х.⁷ Те ж саме й на перських, боспорських, тракійських монетах. Верхівець на коні — найпопулярніше зображення у скитів, кельтів, сарматів... У могильних склепах, на могильних каменях, на прикрасах тощо.

На тлі цього велетенського процесу, що тривав кілька тисячоліть, починаючи з появи гетитів (ще не вершників, але вже конярів), причорноморські скити — один з епізодів, але який значний! Перші звістки про них з'являються у сьомому столітті до Р. Х., а встання згадуються вони у II-IV столітті після Р. Х. Самі ж скити мали перекази, що живуть вони над Бористеном (Дніпром) уже тисячу років, як розповідає Геродот.

Скити проживали не тільки в Україні. На західному узбережжі Чорного моря була Мала Скитія, на відміну від Великої Скитії («Велика Скуфь»). Вони ж посідали незміренні простори в Середній Азії під збірним іменем *масагетів*, поділяючись на численні племена. За Каспієм були *саки*, а ці, що проживали в північному Причорномор'ї, на грецький лад звалися *скити*, біблійна їх назва *ашкеназ*, асирійська — *аскузаї*... Самі причорноморські скити звали себе *сколотами*. Уважається, що ці сколоти, вірніше їх держава, проіснували в північному Причорномор'ю 800 років. І ще вважається, що ці скити — західня гілка закаспійських саків, іраномовні, і без ніяких по-

мітних слідів розпливлися у морі слов'янських племен.

Чи справді не маємо ніякого відношення до цих іраномовних вершників, що перебували 800 (а вірніше тисячу плюс вісімсот) років у степах України і потім, як мильна булька, зникли із своїми дивними іменами: Скілур, Анахарсис, Ідантірс тощо? Знову ж візьмемось ми до нашого випробуваного способу, пошукаймо в нашій мові пояснення на ці питання і сумніви. І вже відразу кидається ввічі найперше близьке до слова *скит* — *скот*, *скотина*. Це — збірна назва для свійської худоби. А коло цього слова відразу ж розквітає цілий кущ питомених українських слів, таких, як *скора*, *скіра*, *скура*, *шукура*, *шкіра*, — це — «частина», «верх» скоту.

Аж п'ять варіантів. Це показує, у якому великому обігові в нас подане слово.

Скоро — синонім слова *швидко*; обидва слова відповідають назвам богів-коней: Діоскурів і Ашвінів, але в нас вони побутові українські слова.

Скут — що потім став «щитом». *Скутум* (scutum, лат.) — великий довгастий щит.⁸ Скут робився з волової шкіри. У «Повісті временних літ» є також це слово. «Гліб же возьма топор под skutом».¹⁰

Шкапа — стара коняка, що вже здатна тільки на шкіру.

Сакеи — мішок на плечі, потрібний для мандрівного життя, очевидно, шкіряний.

Сак, *сачок*, — короткий верхній одяг, зручний для верхівця. На зображеннях скити саме у таких саках показані.

Скитатися — переходити з місця на місце, «жити, як скит». Царські скити були номади і зневажали осілих хліборобів, «маючи їх за своїх рабів».

Вияснюється, що скити — скотарі, які мають справу із шкурою, скотом. За те їх, очевидно, греки й назвали цим іменем. З їхньої ж мітології довідуємось, що це ще означало й коня. Раз якось Посейдон заснував на скелі Атте Колонус і під час сну його сім'я впало на скелю, а вона після того народила жеребця *Скіфіоса* (Skyphios) чи *Скіронітеса*.¹¹ (Skironites)

Ну, а богів-юнаків близнят *Діоскурів* ми вже згадували. Дослівно: «боги Скури», що уявлялися, як пара баских коней. Вони щоранку виїжджають на небо, запряжені в колісницю, везучи ранкове сонце.

Так за допомогою грецької мітології ми пояснили, що ж таке ці скити були. А були вони конярі, табунники коней. Такими їх і показано на знаменитій скитській вазі, викопаній із могили Чортмлик (біля Нікополя). Степовики приборкують коней, вчать їх приклякати на передні коліна...

Перська назва *саки* (sacae), *саклаб*¹² мало відмінна від грецької. Так перси звали своїх сусідів, що проживали в закаспійських степах і були одним із масагетських племен. Але назва ця заходить у ще старіші часи, коли в двох протилежних кінцях знаходяться народи з цим самим іменем. На заході Європи — *Саксонія* (провінція Німеччини) і *сакси*, що взяли участь у тво-

ренні англійської нації; а на сході, у північній частині Індії — плем'я *сак'я*, що з нього походить Будда.^{12а}

Це ж можна сказати й про споріднене слово *скот*. Воно нібито наше слов'янське, а тим часом таким іменем називають себе шотландці — *скоти*. Скоти чи шкоти гордяться своїм іменем і старовинністю. Сухою мовою археологія повідомляє, що одним із складників старого населення Шотландії були вихідці із північно-європейської рівнини біля двох тисяч років до Р. Х. Вони жили на пастушестві більше, ніж на осілому хліборобстві, і їх вожді виділялися тим, що їх ховали під високими могилами із зброєю престижу у вигляді тонко зроблених бойових сокирок. Різні міркування наводять на думку, що цей нарід прийшов із *South Russia*, себто українських степів, де він був у контакті з вищою цивілізацією сходу... Кожне поховання цього народу — під високою могилою. Цей похоронний звичай повинен бути зв'язаний з носіями бойових сокир і їм мають бути приписані найраніші могили в Шотландії.¹³

Яке це знайоме! Високі могили, спочатку на Кубані, а потім у причорноморських степах...

Причорноморські скити, чи як самі вони себе називали, скототи звали себе ще й *склав*. Як могло перетворитися «склав» на «слав», то на це є таке пояснення: у старовину кожне бойове з'єднання мало свій вигук, що з ним ішло в бій. Отже, коли склави йшли у бій і кричали «Склав!» то *к* стерлось і стало звучати «слав!» Ми ж і досі вигукуємо в урочистих випадках: «Слава! Слава!», як інші вигукують «Ура!» чи ще інші «Гіп-гіп, ура!» (Гіп — *hippo* — «кінь»), а кавказці — «Асса!», це їх улюблений вигук при танках, і очевидно, теж «кінь». «Слава», це ж і «слово», бо той родовий чи племінний вигук і був одне слово. В англійській мові «склав» (*slav*) і досі означає «слов'янин», а в перській теж і досі слов'ян звуть «саклаб».

Ніхто не заперечить, що слова *слава* й *хвала* — рівноправні синоніми у нашій мові. Але ж «хвала» — звуковий варіант відомих уже нам «шеваль» (коняка), «швілі» (володар коней). І так, коло замикається, бо якщо «хвала» — синонім слова «слава», то напрошується думка, що й «слави» це «ті, що зветься коні». Народжені в багатовіковому процесі назви — *саки*, *скототи*, *саклаб*, *склави*, *слави*, а також і *козаки* — все це тільки варіанти. Сталась лише одна знаменна заміна: *шва*, а як виявилось, то *сва* (Сварог), перемінив свій образ бика на образ коня. І де це сталося? Може на Кубані, біля Хваліського моря (тепер воно зветься Каспійським). І коли? Може в другій половині третього тисячоліття до Христа, бо це ж там на Кубані знайдено найдавніші (з III-го тисячоліття до Христа) золоті могили степових можновладців у товаристві з табунами коней (від 20 до 400).

Якщо ж назва «слов'яни» не є спадщина від скитів чи пак «склав», а слов'яни це щось зовсім відмінне, що в ньому безслідно розпливлися скити, то де в нас узявся культ коня в його різноманітних пережитках? Колишні кінські голови, що

їх вішали на хаті, на городі чи на воротах, тепер замінили виробленими з дерева кінськими голівками, що оформлюють верхи хат. Знайти кінську підкову — означає щастя і її прибивають на порозі, щоб усе з добром ішло до хати. Кінський гній — ліки від болю в грудях. На Новий рік уводять до хати коня, — «саме божество завітало».¹⁴ Прізвище Рябокінь чи Сивокінь — спадщина від предків, що звалися «Рябі коні», «Сиві коні», бо такий був їх родовий тотем. Був же в поляків герб «Кобиляча голова» і називали ж носіїв цього герба «Кобилячі голови», бо вони таке вигукували, коли йшли в бій.¹⁵

Культ коня можна простежити в усій нашій пісенній спадщині. Звідки це, як не від народу конярів, скотарів?

Ці верхівці-скити були голосні в історії Європи й Азії у останньому тисячолітті до Р. Х. Це ж вони своїми навальними й нищівними походами у Закавказзя, в Малу Азію розстрошили Асирію, зруйнували Ніневію, добігали до єгипетських укріплень. Це ж вони заснували столицю свою Саккіз в Урарту (Вірменія). Це ж про них лементували біблійні пророки, як наведено на початку цього розділу. Західним своїм крилом вони набігали за Дунай, нищили балканські країни та допікали римським володінням своїми безперервними наскоками й нападами. Їх сліди-могили знайдено тепер у Малярщині, у Німеччині, бож добігали вони аж до Райну.

Углянувшись у туманні обриси минувшини, що їх щораз значніше вимальовують новітні відкриття, можна вже бачити, що скити йшли тими ж шляхами, які за тисячоліття до них були вже відомі гетитам. Скити — наступна фаза того навального руху вершників, який започаткували гетити, чи як називали себе вони *гатті*. Вони, якісь гатті, прийшли в Анатолію «з-за моря», спочатку змели попередників, а потім на тому ж місці заснували свою Хатузу, — укріплену столицю, що панувала в Малій Азії. Південні межі тієї імперії вже добре відомі, але які північні? Як далеко простяглася сфера впливу цієї держави на північ, на схід і на захід? Бачимо тільки, що різні тепер народи в різних кінцях мають однакові назви. На заході Чорного моря відоме тракійське плем'я *даки* (Дакія — попередниця Румунії) і в Середній Азії масагетське плем'я *даки*, теперішнє туркменське плем'я *теке*. Або *гети*. Середньоазійські *масагети* («великі гети»), західночорноморські *гети*, (і в тих, і других імена цариць: Таміріс, Томирис). Біблійні гетії, мешканці Палестини. Давидові псалми співалися під акомпаньямент *гиттейських* гуслів (Псальма 21). Давид забрав жінку Урія Гетійця (2 Самуїлова, II). Нарешті, появляються *готи*...

Установлюють, що еспанське слово *каза* (*casa*) «замок», фортеця» і *гауз* (*house*) німецько-англійське «дім», і українське *хата*, *хижа* — мають один корінь із гетитським словом *хатуза* («фортеця»).

Нарешті, велика кількість назов місцевостей наче пунктиром накреслює сферу впливу гетитів. У Іспанії є провінція *Каталонія*, осідок народу *коти*. *Тіра-гети* — гети, що жили коло Ті-

расу. А скільки є Хотинів! Один у Басарабії, другий Хотин у Чехії, третій — на Волині. Під Києвом — Хотів, Гатне. У Білорусії — Катинь. А ось ще якась Хотена в північній частині Вірменії, а нарід — хотени.¹⁶

Скільки питань насувається разом із цим! Може й справді вірні здогади В. Щербаківського й В. Петрова,¹⁷ що населення часів Трипілля було гетитське, як показує й антропологічне вивчення трипільських черепів та вигляд статуеток?

У гетитів найвище божество була Велика Мати богиня, Мати гір і рік, сама сонце... Але все це таке темне, темне! Поруч із цим бачимо на єгипетських барельєфах полонених гетитів і ось один із них — із козацьким оселедцем, і тип — зовсім не східний...

Той безмежний резервуар євразійських степів зроджував же все нові сили, безконечні назви племен, що мов у калейдоскопі змінювали одне одне... Навіть і скити — це ж тільки збірне ім'я, а племен та назоз родів було безліч.

Та ось на допомогу нам знову поспішає наша українська мова. Вона зберегла цю назву *гатті* у слові... *геття*. «Геття!» і «гаття!» кажуть тільки до коней, до волів цього слова не скажеш. То як так, воно ж і означає: «коні». Та й упізнаємо в цьому самоназві гетитів, *гатті*, що таки означає «коні». Так і бачиш, як вони проносяться на своїх баских конях, мов буря. У словнику Грінченка є цікаві родичі цього слова, «кінські».

Гатала — навскач.

Гаталай — галопування коня. Це таке народне слово, що навіть може прибирати ще інших форм. «Маленький Миколайчик по припідку гаталайчик» приказують до малої дитини.

Гаталати — бігти навскач.

Гача — (гачати, род. відм.) — лоша.

Гачур — жеребець.

Гачура — 3-хрічна кобила, що не мала ще лошат.

Чи ж не видно, що *гаття*, *гатті* — це й є «коні»?

А от іще далі. Старослов'янське слово *гати* (праслов'янське *hatja*)¹⁸ в українській мові звучить *гачі*. Це — штани, така характерна одіж для кіннотників. Погляньмо тільки, яку одіж носили стародавні народи? Хітони, туніки, тоги, халати тощо. Аж ось кіннотники запровадили штани й стали вони універсальною чоловічою одіжею нашої цивілізації. І звалися вони іменем тих, хто перші почали носити — *гати*. Гетитів так і показують — уже в штанах, між іншим по цій одіжі вже встановлюють якийсь зв'язок між гетитами й скитами, бо називають: «у скитській одіжі».

Але в тому ж Грінченковому словнику ми знаходимо ще й інші слова, що малюють цих *гатті*, як вояків. Ось — *гатити* — означає: «бити, рубати, сильно вдаряти, сильно стріляти, з гармат наприклад». Іншими словами: «брати приступом фортецю так, як це роблять *гатті*».

Гатитися — «битися, рубатися, зударятися».

А ось народня форма зберегла й назву старшого, — *гатаман*. То й *гетьман* же — тільки варіант цього ж самого значення. І витворився він

з того ж кореня — народу кіннотників, вояків, що самі себе звали «коні». Свій кінський тотем вони жертвоприносили і його їли побожно. Є й слово *гателити* — їсти жадібно, жерти. Ми вже знаємо, що значило в минулому «жерти». То це ж можна прикласти й до слова «гателити».

Але гетити не тільки ж наші предки. Вони предки й греків, кельтів, римлян та інших середньовічних народів. Аж тепер ми можемо розшифрувати ще одну назву божества (крім Діос та Бог). Німецьке Гот (Got), англійське Гад (God) вияснюється, як перенесена з тотемного божества назва на найвище християнське поняття Бога.

Наш здогад можна перевірити й на українській мові. Деякі питоменні слов'янські слова з цього кореня відклалися у нас у значенні «добро».

Вгіддя — земельні посілості, добра.

Гідний, гожий — гарний. Позитивне значення.

Вигода — знов слово з позитивним значенням.

Пригода — дивна, незвичайна подія.

Годити — старатися бути в пригоді комусь.

Згода — мир.

Годувати — давати їсти. Чи божество («год») годує собою, чи його годують (дають жертву).

Гадати — думати.

Гадать — ворожити (рос). Мати стосунок із надприроднім, вгадувати майбутнє.

Вгадувати — приблизно таке ж значення, як і попереднє.

Год, год — рік. Новий год! Новий рік! Новий бог-сонце! Кінь і сонце були дуже переплетені в мітології. Тут розкривається зміст звичаю, приводити в хату на Новий рік коня.

Тепер, коли ми придбали собі таких знаменитих родичів, як гетити, то нам повинно стати цікаве про них усе. Аджеж усе, що про них стає відомо, стосується у великій мірі й нас і навіть у більшій, ніж заходу, бо ми з найдавніших часів перебуваємо у щільному зв'язку зі сходом, відстані не переділені морями, доісторія наша й сходу переплетена. Багато чого вияснимо й для себе, знаючи про гетитів, а вони ж залишили багату спадщину. У їх хатугах розкопують бібліотеки-архіви з десятками тисяч записів-глиняних табличок. Стіни їх хатуз вкриті барельєфами й різьбами. Вони подбали, щоб далекі наступні покоління про них знали.

Цікаво ж зиркнути, які божества-опікуни охороняли гетитів. Багато між ними й нам знайомі. Ось бронзова статуетка оленя; бронзова статуетка вола у ярмі; крилата людина з головою птиці, тримає сонце; крилате сонце; богиня на левові; бико-люди: ноги, хвіст, роги тваринні, а руки й тулуб та обличчя людські — ця істота тримає сонце; корова-сонце, що дуже подібне на нашу різдвяну зізду.¹⁹

Усе це — льокальні родові охоронці-боги, між ними не помічаємо коня, він ще не богує у самих гетитів. Ці їхні тотеми дуже старовинні. Але на перше місце вибивається сонце, що було державним знаком гетитів. Цар мав титул сонця й сам себе іменував: «моя сонячність». Ось

молитва, виписана з ритуальної церемонії царя Муваталліса (1300 до Р. Х.):

«Боже, Сонце неба, пастуше людей!
Ти встаєш із моря, Сонце небесне,
Вгору по небі ти йдеш своєю дорогою
Сонце боже небесний, мій пане! Дітям людським,
Собакам, свиням, диким тваринам у полі
Ти даєш справедливість, о, божественне Сонце,
День-у-день!»²⁰

Цей державний знак — крилате сонце — пізніше став державним знаком Персії. Країн сонця в тім східнім напрямку об'явилося багато. Хуррити («хурр» це й є «сонце»), Хорасан, Хорезм («Земля сонця»), Хорсабад місто...

Чи не впізнаємо ми й нашого слов'янського Хорса, бога сонця? Німецькою й англійською мовою це ж означає «кінь» (horse).

В Англії якісь далекі предки на горбах викладали білим каменем велетенські фігури верхівців на конях із сонцем і ті фігури мали імена Гог, Магог. Боги й богині сонця, а також і далека ремінісценція біблійного князя Гога з Магог-землі. Хтозна — чи то скитського, чи гетитського...

Відтоді, як людина сіла на коня й стало можливим дуже швидко пересуватися в просторі — прискорилося схрещення народів, а з ним і схрещення ідей та на цій базі витворення нових, вищих. Якби не було коня й заліза, то не було б і нового кроку людства. І по цей день у Європі було б так приблизно, як застали еспанці у південній Америці. Це завдяки коневі настала та епоха, що в ній живемо й діємо.

Навіть велике божество попередньої епохи, Сварог, перейшов на службу до нового й став ковалем, що підковує коні.

Та й цей тотем, коня, вже вигасає. Ніхто й не здогадується, що цей ветеран, якого заступив кінь сталевий, був колись божеством. Уже не вішають на воротах оберега, череп кіньської голови, як було ще не так давно. Але підкову все таки прибивають на порозі, внутрішнім вигином до хати, — щоб усе входило до хати з добром. Знайдена на дорозі підкова — добрий знак, треба її берегти на щастя. Підкову-брошку можна побачити дуже часто. Це тепер прикраса, а колись був охоронний амулет, символічна частина божества.

Так пройшла перед нами еволюція божества. Від звірини-самиці, Великої Матері роду, через рогату корову, що носить на рогах сонце, корову-небо, — до бика, що символізує відтворчу силу природи й культ фаллоса, у переплетенні з сонячним культом. Сонце й стихії (грім-блискавиця, вітер-бура тощо) та влада царя-патріарха, самого бога пастухів. Нарешті, кінь, що басує на небі. З яким трудом витворювалось уявлення

про єдиного Бога, що вище людського розуміння!

З появою заліза дійшов до кінця подвиг людини — освоєння більшої й дужчої за себе фізично тварини; перший етап оволодіння природою скінчився. Людина вже давно виділила себе із звіриною царства. Вона вже різко відмежовує себе від звіра, звір стає для неї домашнім приятелем, слугою, тягловою силою, шкірою, вовною, харчовим продуктом — усім, тільки не божеством. Та й то не конче. Усе це людина пробує вже замінити синтетичними, штучно виробленими матеріалами: з газу робить матерію для одягу, з пластику — заміну шкіри, а м'ясо також може бути замінене таблетками. Людина тепер уже великодушно творить інституції охорони тварин, як слабших істот, від людської жорстокости.

15. КОЛИСКА

Чи варто було стільки шпортатися в давно-минутих віруваннях, себто вигадці диких і примітивних людей, що стояли недалеко від звіра й уявляли себе частиною звіриною світу? — питаємо себе після всього цього, що було попередно сказано.

У цих словах — жадливе недооцінення тотемізму. Навпаки! Тотемізм не тільки відіграв величезну роль у становленні людини людиною, як всебічна школа, але ще й сьогодні має таке, чого слід сучасній людині повчитися.

1. Тотемізм це, насамперед, тренувальна школа, що в ній людина навчилася мислити. Цілі сотні тисячоліть проходили, поки людський розум здобувся проробити ту маленьку розумову операцію, що сьогодні легко робить п'ятилітня дитина. Магія — вірування в споріднення за суміжністю й за подібністю — відкладалась у нашій мислительній системі, як злібність робити асоціації за суміжністю й за подібністю. Це — підстава образного мислення поета. Усі перші святі книги написані цією образною мовою, мовою звіриних символів, як і належить мудрості, витвореній в лоні тотемізму. У нашому щоденному життєвому залишилися ці (деякі) ходові символи: кішка — «затишок», змія — «розум» лис — «хитрість» тощо, тощо. Звіринна символіка — перший крок до вміння абстрагувати, вживати одного збірного поняття, замість перераховувати багато поодиноких. Цим ми зобов'язані багатьом тисячоліттям тотемізму. Без цього не могли б відбуватися логічні і всі складніші розумові операції, що базуються на логічних. Високорозвинене мислення не могло б існувати, як не може існувати вища математика без перших чотирьох арифметичних правил. Велика заслуга тотемізму, що він підготував ум до абстрактного мислення. Отже, на фундаменті тотемістичного мислення базуються всі дальші його форми.

2. Виявом мислення є мова. Мова це набір словесних символів, що ними оперує думка, хоч і не такий гнучкий та багатий, як сама думка. Мовні звуки це звуковий вияв мізкових вібрацій.
(Далі в черговому числі)

НОВА ПРАЦЯ З НАШОЇ ІСТОРІЇ

Петро Шумовський, Острів. Історичний нарис. Інститут Дослідів Волині, ред. М. Л. Боровський, стор. 123, Маргет, Англія — Вінніпег, Канада. 1964.

Цю книжку написав доктор медицини Петро Федорович Шумовський. Автор гімназійну освіту одержав в Острозі, а писав книжку, практикуючи лікарем в Англії, і використав першоджерела Британського Музею в Лондоні. Використаної літератури подано 85 назов.

Саму назву "Острів" автор виводить від "укріпленого місця-твердини". Самий дерев'яний замок, збудований на лівому березі р. Вілії в XIII столітті. Первісна будова не збереглася, бо була зруйнована, а потім перебудовувалася декількаразово уже з кам'яними мурами. Розвиток перебудов від давніших часів з 10 ілюстраціями і ситуаційним планом з XVII в. за Г. Н. Логвином подано на 12—28 сторінках.

Далі коротко розглянуто Литовсько-Руську (українську) добу з основоположником роду князів Острозьких ки. Федором Даниловичем Острозьким (гравюра на ст. 32). Походи князя Федора в Чехію свідчать про давній зв'язок України (власне, Волині) із Заходом уже в першій половині XV віку. Автор зупиняється на "З'їзді шляхти Європи в Луцьку" (1427, згл. 1429 рр.), на якому головними представниками були: цісар німецький, король польський, вел. князь литовський, представники татарських орд, імператора візантійського та інших, а Русь-Україна тоді формально входила до Литви. Як зазначив Т. Стецькі, "Волинь була непереможна, з тінню певної незалежності, була в неокресленім відношенні так до Польщі, як і до Литви". Цей з'їзд закріпив момент остаточного переходу Русі в орбіту Заходу. Від цього моменту суспільно-правні відносини на Волині нічим не різняться від тих, що були в Середній і Західній Європі. Найбільшими оборонцями Русі-України й усього руського аж до XVII століття були князі Острозькі.

Князь Федір коло 1441 р. передав князювання синові Василю, а сам в Печерській Лаврі в Києві постригся в ченці, де упокоївся в 1446 р., у 1490 р. був признаний святым. Ки. Василь воював проти Польщі й Литви, був попав у неволю, з якої звільнився, розбудував замок в Острозі й Богоявленську церкву, у якій був спершу похований (пізніше останки перенесені до Києво-Печ. Лаври). Особливою успішною війовничістю відрізнявся онук цього князя Костянтин Іванович, що став великим гетьманом Литовським. Він багаторазово розбивав татар і був загально признаний найвизначнішим полководцем на Сході Європи; король Зигмунт називав

його "Руським Сципіоном" (був переможцем у 33-х битвах). За всі оті військові успіхи ки. Костянтин Іванович був нагороджений величезними земельними маєтками й замками "Острів, Дубно, Полонне, Степани, Доргобужжа, Звягель та інші).

Син Костянтина Івановича від другого подружжя ки. Василь-Костянтин наслідував після суду всі батькові добра; у 1552 р. став старостою Володимирським, а з 1559 р. воєводою Київським. Цьому князеві довелося також воювати з татарами, але головні його заслуги як політика, оборонця українства, православ'я і творця культурних цінностей. Ки. Костянтин Константинович заступав Русь на Люблинській Унії в 1569 р. Він намагався відстояти якнайбільшу автономію для Русі-України і мав запевнення короля польського, що Русь прийматиметься, як "рівний з рівним". Разом з князями Чорторийським, Корецьким і Вишневецьким Кост. Конст. 27. 5. 1559 р. підписав грамоту Унії, як воєвода Київський. К. К. Острозький був найбільшим магнатом тодішньої Польщі (втрчі багатший самого короля), йому належали: 80 міст, 2700 сіл, 1000 слобід, 3000 млинів та інше. Мастик давав річного прибутку 1,200.000 золотих. Але князь робив і значні витрати: збудував 600 церков, 20 монастирів, заснував Академію, збудував друкарню, фабрику паперу, латинський костіол парафіяльний (1582), мечеть для татарів і жидам синагогу, були також молитовні доми для аріян і лютеран. Така толеранція іовірних свідчить про державницький підхід князя.

За думкою автора, найбільшим осягом безперечно була Академія й друкарня та освітній і видавничий рух. Це була "триязычна" (українська, грецька й латинська мови) школа, чи колегія, як її ще називали. У цій школі були методи й правила західноєвропейських шкіл. Тут працював гурт визначних учених. Першим ректором був Гарасим Смотрицький з Поділля — редактор "Біблії й "Календаря руського".

У друкарні працювали Іван Федорович з помічником Т. Мстиславцем, що втекли з Москви, де їх обвинуватили в ересі.

Видавничу діяльність князь розвинув дуже швидко: 1580 р. була видрукована перша Євангелія українською мовою, а 1581 р. вийшла й ціла Біблія. При виданні Біблії дуже багато працювало знавців грецької, гебрійської, латинської й слов'янської мов. Одночасно з Біблією вийшли: "Хронологія", "Вірші" Андрея Римши, "Календар Руський", "Похвала". Трохи пізніше: "Октоїх", "Листи Патріярха Еремії", "Діарія" Патріярха Генадія, "Вірші" Гар. Смотрицького, Просвітера Василя "О єдиной истинной православній вірі", "Казанне" св. Кирила патріярха Єрусалимського, "Служебник", "Молитвослов", "Требник", "Тренос", "Часослов". Тодішнє письменство мало релігійно-полемічний характер, як зазначає автор.

Особлива роль була ки. Костянтина Константиновича в боротьбі проти Унії, де він став провідником православних. Автор описав Берестейський Собор, що склався з двох: унійського, що засідав у катедральному соборі і був з католицьких польських достойників на чолі зі Скаргою та унійських єпископів, та другого — православною в приватному будинку, очоленого ки. К. К. Острозьким. На другому були представники чаргородського патріярха, православне духовенство й вірні. Другий собор цілковито засудив Унію й відкинув її, а унійний собор вважав за неканонічний. Ки. К. К. Острозький прибув до Берестя з відділом військ і гарматами і міг би розігнати унійний собор. Не зробив цього, на дум-

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545
(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

ку автора, не бажаючи в той час війни з Польщею. Автор вважає кн. К. К. Острозького в справах релігійних за дуже обережного і толерантного.

Розглядає автор також значніші релігійні рухи, як соціалізм чи аріянізм, гуситство тощо, що поживались в XVI столітті. Удільна увага також козацькому повстанню Северина Наливайка, що перед цим був надвірним сотником кн. Кост. Конст.

До книжки долучений родовід від св. Володимира (1015) до Данила і далі до Яна Володимира.

У книзі стисло, але вичерпно подана історія визначного в нашій історії міста Острога й важливіших подій, що зв'язані з цим містом і кількома поколіннями князів Острозьких. Тут є багатий матеріал для історика. З приємністю й користю її прочитає також і кожен культурний українець.

В. ІВАНИС.

Нововидану книжку Петра Шумовського
"ОСТРИГ"

можна замовити на такій адресі:

Mr. A. Shumovsky

254 Evelyn Ave.

Toronto 9, Ont., Canada.

Ціна — 2.00 дол. (з пересилкою).

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

ЮВІЛЕЙ ДИРИГЕНТА

7 березня ц. р. в залі катедри св. Володимира в Торонті відбувся ювілейний вечір, присвячений 40-літтю диригентської праці головного диригента катедри Юрія Головка.

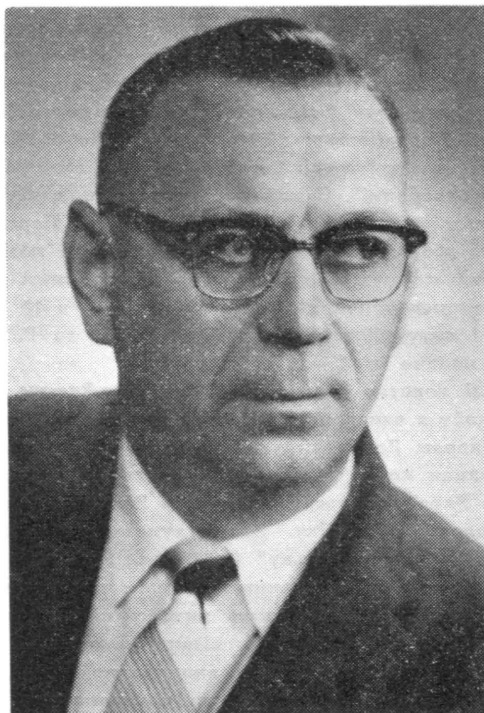
Ювілей організував громадський комітет у складі: В. Григоряк (голова), І. Довгаль, Д. Прегорницький, П. Шкурка. Доповідь про ювіліат прочитав архієпископ Михаїл. З привітаннями виступали представники хорів Торонта, Гамільтону та інших міст, а також представники різних організацій міста.

Юрій Головка народився 25 березня 1906 р. в родині священика Нестора Головка. Закінчивши сільську початкову школу, вступив у духовну школу в м. Тульчині на Поділлі, яку закінчив 1919 р. І того ж року вже був студентом Кам'янець-Подільської духовної семінарії. Революційні події перервали навчання, бо навіть і сам будинок семінарії був зайнятий під штаб української армії. Тому наш ювіліат вступає до вчительської семінарії, яка пізніше була перетворена на вищі педагогічні курси, які він і закінчив у 1924 р., після чого вчителював до 1927 р.

1927 р. вступає Ю. Головка до Київського музичного інституту на хормайстерський факультет. Тоді ректором інституту був Микола Олексієвич Грінченко, курс гармонії та контрапункту вів Левко Ревуцький, учнем якого й був наш ювіліат. Восени 1929 р. був засуджений на 8 років, але йому вдалося добитись скасування вироку суду і добитись звільнення, хоч його позбавили права жити в Києві. Тому виїздить на Донбас, де від 3 грудня 1929 р. до червня 1932 р. працює на посаді другого хормайстра Державної Капели Донбасу "Вік".

У 1932 р. одержує право повороту до Києва і в 1933 р. закінчує хормайстерський факультет, але, щоб поширити й удосконалити свої знання з музичного фа-

ху, вступає на симфонічно-диригентський факультет. Одночасно з цим розпочинає працю на посаді асистента хормайстра Київської державної опери. У 1939 р. став хормайстром опери і працював на цій посаді аж до війни.

У час німецької окупації (осінь 1941 р.) організував професійний хор у Києві, але голод і умови того часу не дозволили на працю хору, тому Ю. Головка переїхав до Фастова, де керував церковним та світським хорами. Щоб уникнути вивозу в Німеччину на працю, вертається знову до Києва і працює на посаді хормайстра театру Музичної комедії, з якою в 1943 р. і виїздить на еміграцію в зах. області України, а потім у Німеччину.

Тут у м. Брегенці над Боденським озером організовує хор і концертує з ним до вересня 1945 р. У вересні 1945 р. переїздить з своїм хором на американську зону до м. Авгсбурга, де об'єднується з хором Нестора Городовенка, який не мав чоловічого складу, але скоро залишив працю в хорі і переїхав до Н. Ульму, де розпочав працю в церковному хорі. У церковних хорах працював аж до виїзду в Канаду (1948 р.).

У Канаді розпочав працю в церковному хорі м. Едмонтона, а від 1952 р. керує хором катедри св. Володимира в Торонті.

Юрій Головка справді фаховий диригент з великим досвідом. Сьогодні в Канаді, якщо не брати до уваги такого велетня, як Нестор Городовенко, який тепер фактично не працює в цій ділянці, Юрій Головка не має конкурента. На жаль, хор катедральної громади не дає йому змоги повністю розгорнути свої мистецькі здібності: хор має досить добрий жіночий склад, але потребує підсилення в партіях тенорів та басів. Якби хор підсилили бодай тенорами, то це була б справді першорядна мистецька одиниця.

Катедральний хор під керівництвом Ю. Головка уже записав на платівку літургію. Конечно треба записати й повну всенічну та коляди. Це була б найкраща документація праці хору, честь і слава громаді та вели-

ка присмність любителям нашого церковного співу. Тим більше, що перша спроба цілком себе виправдала матеріально — уже зроблено другий наклад запису літургії.

ВІДЗНАЧЕНО 100-ЛІТТЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ГИМНУ

12 квітня ц. р. в залі Українського Дому на Крісті відбувся концерт на пошану творців українського національного гімну поета Павла Чубинського — автора тексту "Ще не вмерла Україна", та о. М. Вербицького — автора музики гімну.

Свято підготувала Організація Оборони Лемківщини, відки походив композитор о. М. Вербицький. Відкрив вечір голова КУК д-р О. Бойко, добру доповідь про обох авторів гімну прочитав о. В. Жолкевич. У концертній частині взяли участь: архиерейський хор православної катедрі під керуванням Юрія Головка, який проспівав три релігійні твори о. М. Вербицького — "Отче наш", "Тобі співасмо", "Слава, єдинородний", чоловічий хор "Прометей" під керуванням С. Гумініловича ("Думи мої" і "До зорі" о. М. Вербицького), солістка С. Сахно (арія з опери о. М. Вербицького "Підгір'янка" і лемківська пісня "Ой верше мій, верше"), тріо сестер Дубляниць (Маркіяна, Лідія й Дарія), які виконали кілька лемківських пісень. Між іншим, сестри Дубляниці виступили в лемківських одягах.

Другий відділ розпочато доповіддю З. Сагана про Лемківщину в минулому та сучасному. Доповідь була досить змістовна, але, на нашу думку, на цьому святі зайва. Вона звужила рамки святкування і фактично звела справу гімну до одної провінції України. Її можна було з успіхом прочитати на спеціальному концерті, присвяченому Лемківщині та іншим подарованим російським окупантом Польщі нашим краям: Холмщина, Підляшшя тощо. Звичайно, ми не сміємо вирікатись цих наших земель, але на все є свій час і місце.

У другому ж відділі виступив з деклямацією вірша Р. Завадовича "Пісня про безсмертя", присвяченого авторам нашого гімну, Юрій Поченик. Деклямація відбулася у фортепіановому супроводі А. Ярошевич. Зведений хор ("Чайка" і "Прометей") під диригуванням о. В. Жолкевича виконав два твори о. М. Вербицького: "Заповіт" Т. Шевченка та "Ще не вмерла Україна".

Акомпанювали: Г. Голинська, С. Жовнір-Клос та А. Ярошевич. Сцена була прикрашена портретами обох творців гімну. Вечір був культурний, добре підготований, але дуже довгий. Публіки було багато — понад півтора тисячі.

КАТЕДРАЛЬНА ГРОМАДА — ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ

Православна катедральна громада в Торонті 19 квітня ц. р. відзначила 150-ліття народження Тараса Шевченка цікаво задуманим вечором. Культосвітній референт управи М. Валер, намисливши дати щось нове про Кобзаря України, запланував своєрідний "Шевченківський панель", хоч ця назва не дуже то й надається для цієї програми, бо ж у панелі мали б бути висвітлені відмінні погляди на ту саму тему.

Було прочитано 4 коротких доповіді: проф. І. Власовський — "Релігійність Тараса Шевченка", поет В. Скорупський — "Ставлення Т. Шевченка до Росії", А.

Ліщина — "Фальшування Т. Шевченка у шкільних підручниках в Україні", І. Боднарчук — "Т. Шевченко та молоді поети в Україні". Скільки нам відомо, то всі доповіді мали б бути короткими — по яких 10-15 хвилин кожна, хоч фактично вони вийшли вдвічі довгими, заняли багато часу і стомили публіку.

Це вже загальна хвиба еміграції: говорити чи писати довго, сказати все, що знаєш, бути певним, що знаєш дуже багато, а ті, що тебе слухають чи читають, — знають дуже мало, тому їм треба все до деталей розжувати і вкласти готове в рот... Інакше, мовляв, "не сповини свого національного обов'язку"...

Треба признати, що всі доповіді були цікаві, змістовні, доповідачі подавали маловідомі чи й зовсім невідомі факти. Але подавали це так детально, розжували "все до ниточки", інколи впадали в "агітаційний патос", що зовсім зайве, якщо маєш добрий матеріал, якщо орудуєш фактами й документами. Агітка — найбільше зло еміграції. Перш усього, агітка, навіть і культурна, спричинює порожнечу в наших залах: якщо тільки люди відчули, що їх угодатимуть агіткою, — не йдуть на "імпрезу". Якщо певні, що її не буде — зала не вміщає публіки. Чому б цього не врахувати? Це стосується не лише вечора, про який пишемо, а всієї еміграції у всіх країнах нашого поселення. Щодо цього вечора, то п. М. Валер мусів би поставити питання руб: "Тільки 10 чи найбільше 15 хвилин, як заплановано, і ні хвилини більше!" І пам'ятати, що в залі сидить здебільшого культурна публіка, якій буде дуже неприємне "розжовування фактів і повторення". Це було б заporукою на майбутнє мати повнішу залю.

По доповідях відбувся концерт, у якому взяли участь: С. Сахно, Л. Головка, Г. Шевченко — сольспівні на тексти Т. Шевченка, Д. Романюк — деклямація уривків з "Гайдамаків".

Деклямація була також довга. Взагалі "довгого" було чимало. А як і було щось коротке, то хіба плаття на одній співачці, що справді не пасувало до цього — на загал культурного — вечора. Одне діло естрада, а зовсім інше істинне вшанування Кобзаря України. І тут треба бути теж безжалюсним: не одяглася відповідно — не підеш на сцену!

Загально ж вечір був цікавий, змістовний. Задуманий оригінально, що робить честь і громаді, і її культосвітньому референтові. Публіки було мало (яких 100-120 осіб). Мабуть, перешкодило те, що того ж дня в залі УНО відбувся концерт, присвячений пам'яті композитора Василя Барвінського.

СТЕПАН ДЗЮБА — ПОЧЕСНИЙ ВОЖДЬ ІНДІЙЦІВ

23 квітня відбулися збори індіанців племені Су, яке скликав Вінніпезький відділ Крайової Національної Ради. На цих зборах голову міста Вінніпегу Степана Дзюбу обрано почесним ватажком цього племені ("Гонорари Чіф").

Степан Дзюба — перший українець у світі, що здобув цю почесність.

ТОРОНТО ВШАНОВУЄ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

19 квітня в залі УНО відбувся концерт на пошану недавно померлого (влітку 1963 р.) визначного українського композитора Василя Барвінського. Без жодного

сумніву можна сказати, що це був один з найкультурніших музичних вечорів цього сезону у нашому славному Торонті.

Концерт улаштував Музичний інститут ім. Миколи Лисенка в Торонті. Якість вечора полягала в добре укладеній програмі вечора і вдало дібраних виконавцях, яких було три: відома піаністка, учениця Василя Барвінського Дарія Караювич-Гординська, оперова співачка Є. Столярчук-Бімс та оперовий співак Й. Гошуляк.

Жодної промови на концерті не було: добре введена програма концерту містила ще й довідки про композитора та виконавців його творів на цьому концерті. Крім того, публіка одержала ще й нарис життя та творчості В. Барвінського (на 14 сторінок), який написав проф. Іван Ковалів.

Д. К.-Гординська виконала прелюдії: с-моль, фіс-дур, г-моль, б-моль (хорал), ц-моль, мініатюри: Колискова, Український танок, Ліринська пісня, Гумореска, Думка, Марш та Українську сюїту: Прелюд, Скерцо, Пісня і Фуга.

Д. К.-Гординська — піаністка високої кваліфікації, тонко й глибоко відчувася й розумів творчість свого вчителя і досконало передає зміст його творів слухачеві. Її контакт зі слухачем — чудовий: публіка слухася її гру, мов заворожена. Чого ще може більше бажати виконавець?

Йосип Гошуляк (бас) виконав два твори В. Барвінського: "9-ий псалом Давида" та "Ой поля ви, поля". Цього разу Й. Гошуляк, як кажуть, був у "повній формі": його голос звучав чисто, повно, тембр присмийний, інтерпретація творів глибока. Взагалі, Й. Гошуляк цього разу співав, "як король". Акомпанювала йому М. Кравців-Барабаш.

Є. Столярчук-Бімс виконала два твори В. Барвінського: "Ой люлі, люлі, моя дитино" (на слова Т. Шевченка) та його відому обробку пісні "Ой не світі, місяченьку". Пані Столярчук має великий драматичний сопрановий голос, присмийного тембру. Інтерпретує твори глибоко. Єдине побажання, яке можна б висловити до неї, — удосконалення дикції. Здається, це єдиний недолік у її проникливому співі. Акомпанювала їй А. Ярошевич.

Концерт не був перевантажений. Творчість Василя Барвінського була представлена повно і яскраво. Публіка стомлена не була і більшість її охоче слухали б ще і ще. Публіки було, як на концерт такої якості, багато — яких 400 осіб.

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Шановний Редакторе, дозвольте висловитись про статтю В. Чапленка "ДЛЯ КОГО ПОТРІБНА КРИТИКА?" ("Нові Дні" ч. 168).

Бувши ще студентом, зайшов я одного разу у Варшаві до ресторану на обід. Подали мені, між іншим, печеню з яловичини. Ніби й добра була, але з'їв її лише кусок. Щось не смакувала.

На другий день я пішов до сусіднього ресторану. Тут подали мені таку самісіньку печеню. Цим разом я з'їв її всю з великим смаком.

Увечері, лігши в ліжку, я пригадав собі обидві печені і почав думати: чому перша мені не смакувала?

В уяві я зайшов до першого ресторану. Нічого особливого. От звичайний ресторан, яких у Варшаві можна

побачити майже на кожній вулиці. Недостатньо освітлений, з червоно-темними стінами, гнучі віденські стільці, столи квадраткові... Мій стіл був накритий папером, що де-не-де темнів плямами від товщу. Мабуть не один обід був спожитий на ньому. Подавала жінка у фаргусі сумнівної свіжості і сама мала змучений вигляд...

Пригадав другий ресторан. Гарно устаткований. Скрізь вазони. На вікнах чудові гардини, що присмийно гармонували з темно-зеленою барвою стін. На моєму столі чиста полотняна скатертина. Накриття блищить. У кутку радіо грас... Обід подавала чисто зодягнена жінка з присмийною усмішкою на устах, у біленькому фаргусі...

Обидві печені були приготовані ідентично і з подібного м'яса. Навіть ціна була та сама. Ще пригадав, що й смаком були подібні...

І я прийшов до висновку, що в першому ресторані не вміли подати як слід.

Того ж вечора, за асоціацією, пригадався мені один випадок. Це було в сусідньому селі. Досить заможний господар справляв снігові гучне весілля. І от на другий день зустрічаю знайому, що була на тому весіллі. На моє питання, як вона вчора бавилася, відповідає, що все було дуже добре: і молода гарно зодягнена, і друзки також, і танцювали аж до ранку, бо музики були з міста. А що вже їжі, то столи аж угиналися від надміру добрих та смачних страв. І пити було всього вдосталь: і горілки, і пива, і квасу... А от прийшла до дому голодна.

— А це ж чому? — питаюсь.

— Бо не вміли припрошувати. Не буду ж сама накидатись на їжу, мов з голодного краю прийшла...

А тепер перейдемо до суті справи.

На початку статті п. Чапленко навів слова Т. Шевченка:

...Не похвали собі, громадо,
(Без неї, може, обійдусь),
А ради ждучи собі, поради!

І далі:

...Хоч слово мудре, щоб я знав,
Для кого я пишу, для чого...

Над цими словами слід добре застановитись і письменникам, і критикам.

Деякі наші критики, а це торкається також і п. Чапленка, люблять у своїх рецензіях як не зрізати до кореня, особливо слабших та початківців, то хоч уколоти.

Наведу приклад. На стор. 7, шпальта 2 написано дослівно:

"...Одного нашого поета Я, можна сказати, вивів у світ" (зайва самохвала. В. В.) І далі: "...Він просто ХАРКНУВ (трохи вульгарно. В. В.) мені в обличчя... використавши для цього торонтську газету, що ЧЕРЕЗ ЯКЕСЬ НЕПОРОЗУМІННЯ НАЗИВАЄТЬСЯ "ВІЛЬНИМ СЛОВОМ" (принагідно вклено газету. В. В.).

Там же п. Чапленко пише ще й таке: "...Я, між іншим, висловився й проти заміру одного нашого мовознавця видавати словник української мови по-англійському... і це стало причиною повного розриву взаємин між тим мовознавцем і мною..."

Я взяв цих кілька прикладів із статті п. Чапленка і підпреслив їх не тому, що хочу його критикувати, а тільки тому, що не маю інших рецензій під рукою. По суті ці приклади можуть бути подекуди мірним і

для інших критиків. Як не для всіх, то для багатьох з них.

Критики картають за помилки, а не кажуть, як ці помилки виправити та як їх уникати в майбутньому. Часто лжблять, як я вже казав, уколоти, забуваючи, що це породжує або "відколюючу" реакцію (в пресі), або взагалі негативну: в одних — несмак, у других — образ, а там дивись і розрив настав між приятелями. За масляні вишкварки, як кажуть.

Із статті п. Чапленка виходить, що в багатьох випадках у нього дійшло до розриву навіть з добрими приятелями через нібито його критику.

Я хочу подивитись трохи глибше. Мені здається, що не критика завинила, а спосіб її висловлювання. Поясню це на прикладі.

До трамваю заходить пасажир і шукає, де б присісти. Бачить, що в одному місці, яке призначено на трьох, сидять собі вигідно тільки двоє. Він підходить до них і просить місця. Подаю два варіанти його звернення.

— Гей, панове! А чого це ви удвох так розсілились, як міністри, коли тут призначено місце на трьох? Не знаєте порядків? Ану, посуньтесь!

Тут тяжко передбачити реакцію, бо вона буде залежати від характеру тих двох. Може навіть і до білки дійти. У кожному разі буде негативна.

Другий варіант:

— Вибачте, панове, що турбую вас. Чи дозволите присісти отут скраю, бо мені дуже болять ноги? Очевидно, оскільки це не буде для вас перешкодою...

Смію запевнити, що в другому випадку пасажир дістане місце без спротиву і без тіні невдоволення.

Кожна акція викликає реакцію. Немає наслідків без причини. Як причина була добра, то й наслідок не поганий; як акція додатня, то й реакція корисна. Ці аксіоми відомі всім, тільки про них забувають саме тоді, як їх треба пам'ятати.

Мету можна досягнути не конче сваркою, лайкою, "політичною дискредитацією", як каже п. Чапленко, чи якимсь наклепом, що пізніше спростовується.

Критика безумовно потрібна для всіх, бо інакше не буде прогресу. Вона повинна бути не тільки влучна та об'єктивна, але й досить еластична, щоб нікого не образити, а особливо тих, що мають хоч малу іскру таланту. Такій людині треба допомогти не тільки стати на "літературні ноги", але й скерувати її на наполегливу працю, щоб вона могла дійти до висот літературної творчості.

Критика не повинна мати характеру повчаючого всезнайства та непомильності, бо, правду кажучи, у кожній рецензії уважний читач завжди знайде щонайменше одну помилку чи то у вислові, чи в ортографії, чи в запозиченню (полонізм, русизм чи москалізм або інший "ізм"), чи в чомусь іншому.

Отже критика повинна бути, як у моїх прикладах на початку статті, подана як слід і припрошуюча.

Подана: речею, без колючок та сарказмів, а в шляхетній, ввічливій, товариській формі так, щоб письменник відчував не батіг, а батьківську опіку.

Припрошуюча: до поправки, до праці над собою, до вдосконалення.

Багато наших сучасних письменників, як, наприклад, Улас Самчук, Іван Багряний, Тодось Осьмачка, Василь Гайдарівський та інші, яких перелічувати не буду, є добрими письменниками без застережень, хоч

ніхто з них не є генієм, хоч, може, я й помиляюсь, тоді прошу не брати мені цього за зло, бо люди кажуть, що геній родиться тільки раз на сто років.

Масмо також багато посередніх письменників і слабших та початківців. Якщо для кращих вистане легка заввага, то для посередніх треба вказати напрямом до поправки, а вже для слабших та початківців необхідна допоміжна рука та добре пояснення, як вийти на широкую дорогу, щоб і талант розвинути і користь для людей принести.

Ще хочу порушити справу "недокінчених" завваг. Дуже часто наші милі критики роблять завваги про не правильність висловів, про вживання невідповідних або "кованих" чужих слів тощо. Наприклад, у рецензії п. Чапленка на збірку поезій Діми ("Нові Дні" ч. 166) сказано: "Приємно мені відзначити нормативну впорядкованість Діминої мови. Можу знайти тільки деякі порушення цих норм. Це слова: "потяг", "гейби", "правдивий"... Пан Чапленко каже, що замість "правдивий" повинно бути "справжній". Це добре, але не сказано, що робити з "потягом" та "гейби"? Так само далі не подано, яким словом треба замінити вислів "спиваючий". Даруйте мені, але в таких випадках я завжди маю враження, що критик хоч і знає, що вислів є хибний, проте не знає, чим його замінити, бо не подає. Краще вже поставити крапку над "і". Договорити, як кажуть, до кінця.

Пишу це все в добрій вірі, хоч, може, я помиляюсь в дечому. Якщо ж, боронь Боже, хтось почувається ображеним моїми заввагами, то щиро прошу вибачення.

Віталій ВОЛКОВ, Філадельфія, США.

Вельмишановний Пане Волиняк!

У Вашому журналі (ч. 170, стор. 27) Ви дали відповідь п. Л. Будиліві, чому, на Вашу думку, треба писати Іларіон, а не Варивон, чому Михайл, а не Михайло. Якщо виходити з національних почувань, то Ваша відповідь правильна, а як урахувувати зміст, який закладено в іменах, то Ваше внясення вдовольнити не може.

Римляни, греки й наші предки не давали своїм дітям імен отак собі, нічого не значущих. Наприклад, Софія — означає Св. Премудрість, Віра, Надія й Любов — чесноти і т. д. Більшість імен прив'язували до Бога у різних варіаціях. Бог по-грецькому Фтеос (у романських народів — Теос), тому багато імен у слов'ян починаються з "Фео": Феодот, Феодосій (Божий дар), Феофан, Феодор і т. д.

Те саме значення має частка "іл" в іменах, які походять від ізраїльтян-юдеїв: Михайл (хто, як Бог), Гавриїл (Сила Божа), Даниїл (Суд Божий) і т. д.

Так само й старі наші імена: Володимир — володар миру, Святослав — свята слава і т. д.

Тепер багато імен поскорочувано й тому вони траплять на своєму змісті. Наприклад, у нас є: Олександр, Омелько, Олесь, Сашко, Шурко і т. д., Григорій, Григор, Григій, Лигор, Грицько, Гринь і т. д.

Тепер про імена священичів та єпископських. Духовні особи мусять носити імена, у яких їх висвячено, бо то ніби їх друге хрещення. Андрей по-грецькому значить мужній, хоробрій (Андреос). Навряд чи можна домагатись чи вимагати, щоб єпископ іменував себе Андрієм. Те саме з ім'ям Михайл. Я, наприклад, узяв собі це ім'я на честь архистратига Михаїла.

Виходячи з цього, я не раджу настоювати чи при-

мушувати когось називатися так, як декому хочеться, хоч би і з мотивів мовно-національних.

З доброю пошаною до Вас

Архiepіскоп МИХАІЛ, Торонто, Канада.

Дякую за в'яснення, дорогий Владико! Звичайно, що я з Вами не погоджуюсь, але сперечатись не буду, бо треба було б цитувати літописи, виписувати, як деякі імена писались у старовину, як вони тоді вимовлялись, як та вимова змінювалась і т. д. Все це є в підручниках і кожен читає, як захоче, то це все знайде й вивчить: перетворювати ж журнал на підручника не буду. Я знаю одне: по-українському треба писати й казати Андрій, а не Андрей, Павло, а не Павел, Петро, а не Петр, Володимир, а не Владімір і т. д. Єдиний можливий виняток щодо Михаїла, бо в літературній мові, зокрема в поезії, у нас таки вживається Михаїл (архистратиг Михаїл) і це ім'я, хоч і архаїчне сьогодні, очевидно можна вживати в окремих випадках.

Ані я, ані п. Буділо нікого не примушували, а просто висловили свої погляди, які хтось може прийняти, а хтось ні. От, наприклад, на нашій катедрі стоїть англійською мовою "Владімір", а на українській православній церкві в Нью-Йорку (я спеціально придивлявся, як був недавно в тій церкві) "Володимир". Думаєте, що в Нью-Йорку тим щось чи когось зневажено?

Але кожен має право на свою думку і свій погляд. Життя ж скаже, кому треба буде поступитись.

Високоповажаний Редакторе!

Казав мені колись професор математики: "Хто читає журнал не передплачуючи й не купуючи його, а позичений, то це те саме, що ходити у чужих штанах..." Так ото, щоб "не ходити в чужих штанах", шлю Вам десять доларів, з них на мою передплату 4.00, на передплату К. Л. (Чикаго) 4.50, а 1.50 на розбудову.

При цій нагоді хочу Вас дещо запитати:

1. Яка Ваша думка про зміст відповіді еміграційних діячів культури діячам культури з України у справі їх участі у відкритті пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні?

2. Чому під цією відповіддю нема Вашого підпису?

3. Чи ця відповідь остаточна, чи ще буде відповідь від Комітету чи УККА?

Ви ж один з визначних публіцистів, що формуєте громадську думку, тому був би вдячний за в'яснення.

З глибокою пошаною до Вас

А. ЛІЩИНА, Торонто, Канада.

Дякую за все, Вельмишановний Пане Ліщино.

Щодо Ваших запитань, то на них не так і легко відповісти, щоб було коротко, точно й щиро. Але спробую.

1. На мою думку, щодо змісту відповіді діячів культури діячам культури в Україні, яка, до речі, видрукувана в цьому числі, напевно чи можна мати застереження: вона ввічлива, добре вмотивована. Маю лише сумнів, чи доцільно її було друкувати, себто, чи вона відповідає вимогам сучасної політики. Точніше: чи буде вона корисна для нашої справи. Я думаю, що ні.

Щоб це питання вирішити, то треба раніш вирішити інше: чи корисний нам контакт з живими людьми з України, чи ні? Як Вам відомо, я думаю, що корисний і киче потрібний. Нашвидко й коротко цього не вмотивуєш, тому не буду й пробувати. Скажу лише, що я на цю тему думаю написати спеціальну статтю.

2. Чому нема мого підпису під відповіддю? Бо ме-

ні її не запропонували підписати. Одна відповідальна в цій справі особа попередила мене про це ще в Нью-Йорку. Думаю, що називати її сьогодні ще рано, власне, я не запитав її дозволу на це. Запротестувала ніби інша відповідальна в цій справі людина, виставивши мотив, що "Волиняк — відповідальний редактор і видавець, який веде свою власну лінію в журналі" і т. д. Звичайно, логіки в цьому нема. Це мене зовсім не стурбувало, але повірте, що Ви чи не сота людина, яка мене про це питає. Але Ви питаєте делікатно, а є такі, які просто кажуть, що я не підписав тому, що "хитрую", "боюсь", не хочу "влипати" в політику", а хочу бути "незалежною загадкою". А це мені дуже неприємно. І боюсь, що я мушу боронитись, бо я вважаю, що я, хоч і поганеньким, як декому це здається, але діячем культури таки є. Не тому, що я видаю "Нові Дні", а хоч би тому, що я видав уже понад 75.000 примірників шкільних підручників, і більшість з них я сам і написав. Це ж таки найменше 100—125 тисяч дітей вчилось чи вчаться за моїми підручниками. Ще раз кажу: якщо навіть не враховувати моєї видавничої праці в Австрії й тут (разом 18 років!) і не враховувати того, що я написав сам (ще в Україні й тут), то лише шкільні підручники є доказом, що я прислужився нашій культурі не язиком, а таки ділом. Та чи я знаю, може ж, ще щось і "Нові Дні" варті, а може, ще щось варте й дещо з того, що я написав сам...

Ви, мабуть, теж знаєте, що одна людина в Торонті, яка не раз робила мені дуже великі неприємності, давно вже поширює через усіх примітивів поголоски: "Тепер від Багряного, Китастого й Волиняка нам сподіватись нічого, бо вони зв'язані по руках і ногах — Багрянний і Китастих мають в Україні синів, а Волиняк дочку, то вони тепер і не пікнуть..." Уявляєте, як це мені боліло? Тим більше, що завдяки Сталінові й Гітлерові я залишив свою дочку, як їй було лише 8 місяців. І тим більше, що я вважаю, що честь і слава кожному, хто не вирікається своїх дітей, батьків, братів і сестер. Ви ж читаєте "Нові Дні" стало й самі бачите, що я ніде й ні в чому не поступився й не змінився. Знаєте ж, що й покійний І. Багрянний теж не змінився й не поступився до самої смерті. Ніяк і ні в чому не змінився й Г. Китастих. Тепер відсутність мого підпису під відповіддю дехто (бодай у Торонті!) теж пов'язує з моїм страхом за дочку. І повторюю, що буду змушений боронитись. І боронитимусь гостро.

До речі, під відповіддю нема підписів і кількох колишніх і теперішніх дуже заслужених авторів "Н. Днів": нема проф. В. Чаплєнка, нема В. Сварога, Ф. Мелешка, д-ра проф. І. Розгона і т. д. Не знаю ще, чи їм пропонували її підписати чи ні, але думаю, що ні. Перевірю.

Ви можете поставити ще й інше питання (як не Ви, то багато інших читачів цим дуже цікавляться): чи я підписав би "Відповідь", якби мені запропонували це зробити? Я ніколи не криводушу, то й тут скажу щиро: ні, не підписав би. Бо вона написана не на повен голос. Діяч культури у вільному світі мусить бути відповідним і висловлюватись точно. Отже: або ви самі перетакі окупантські наймити і ми вас ні чути, ні бачити не хочемо, щоб не втратити своєї національної й людської чистоти, себто не заразитись від вас окупантсько-підлабузницькою проказою, або їдьте, дорогі брати й сестри з окупованої України, і ми висловимо вам усі наші претензії й побажання до вас, а ви до нас...

У "Відповіді" ж замість цього сказано: "Ми сподіваємось, що Вам пощастить перебороти всі перешкоди й прийхати на це наше свято".

Це виглядає трохи.. комічно, бо ж єдиною перешкодою для приїзду діячів культури з України є брак виразного запрошення (чи бодай дозволу!), якого діячі культури самі домагаються!

Це складне питання. Про це я вже писав. Писав, що не маю й певности, що і як робити, але писав і пишу й тепер: сьогодні я думаю, що контакту з живими людьми з України ми не тільки що не мусимо боятись, а повинні шукати його. Крім того, така положинчаста відповідь дасть змогу обвинувачувати еміграцію в страху, у нерішчості, у нещирості. А це буде на користь окупантові, а не нам.

Тут же мушу одночасно відповісти й на п'яте Ваше питання: чи це остаточна відповідь еміграції, чи ще буде й відповідь Комітету чи УККА? Комітет відповів майже одночасно з діячами культури. Відповідь Комітету гостра, але точна, і зводиться до одного: ми вас, сякі-перетакі окупантські підлабузники, бачити тут не хочемо. Я вважаю цю відповідь політично неправильною, але скажу щиро, що я її підписав би скоріш, ніж відповідь діячів культури, бо вона точна й щира, у ній сказано одверто те, що члени Комітету думають. Інша справа, що хтось може з нею не погоджуватись, але люди не викручуються, а говорять щиро й одверто.

Відповіді Комітету я не друкую, бо мені її для друку не прислали. Та вона була в щоденниках і тижневиках. Ви її просто не заважили.

Хочу звернутись до всіх читачів у цій справі: не гарчимося, не робимо похвальних висновків — це справа виняткової складности. Вона не почалась "Словом" діячів культури з України, тим більше вона не кінчилась відповідями Комітету й діячів культури на еміграції. Це складний політичний процес, який розпочався вже давно. У "Нових Днях" про це й попереджувалося уже кілька років тому. На мою думку, головна небезпека не в самому "Слові" і не у відповідях еміграції (байдуже, чи вони правильні чи ні, чи вони спокійні чи понад міру гарячкові!), а в тому, що деякі кола еміграції схильні це все спростити і спримітивізувати аж

до того ступня, що думають "закрити" цю справу... резолюціями на громадських вічах. Я дуже уникаю слова "провокація", але тут вона може бути. Якщо б жоден з наших читачів не піддався провокації, то я вважав би себе найщасливішим редактором під сонцем. Обов'язком усіх розсудливих людей є стримувати темперамент мас (особливо отих "непомильних"!), бо чим більше "рево-

Христос Воскрес!

З Великоднем вітаємо наших канадських членів та все українське громадянство, а водночас пригадуємо, що цей рік є роком

70-річчя існування нашої установи, яка кожне своє десятиліття відзначає дальшим ростом та збільшеною службою для своїх членів і всієї української громади.

Закликаємо всіх, які ще не є членами УНСоюзу і не користають з його господарських і культурних надбань, щоб включилися у нього

і стали ювілейними членами УНСоюзу, придбавши для себе і своїх рідних коначне життєве забезпечення, без якого ніхто обійтись не може.

Тільки у великій громаді можливі великі досягнення!

Допоможіть нам збільшити престиж і можливості українців у Канаді і Америці, збудувати бодай одну організацію зі 100,000 членами!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

Централья:	Канадська Канцелярія:
81—83 Grand Street	297 College Street
Jersey City 3, N. J.	Toronto 2 B, Ont.
Tel.: HE 5-8740	Tel.: WA 4-6302

ФАХОВО. СПРАВНО. СКОРО. СОЛІДНО. ДЕШЕВО!!!

Наше бюро полагоджує в цілому світі: прогультки групові, індивідуальні, імїграційні справи, купівлі квитків на літаки, пароплави, поїзди, автобуси на всі світові лінії. Плянуєте подорож і хочете заощадити?

Пишіть або звертайтеся особисто по проспекти по єдиного українського представника нашого Бюра Подорожей —

МАРКІЯНА КОГУТА

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU,
2402 Bloor St. West, Toronto 9, Ont.
Телефони: 767-7580 або 767-7589

люційних віч", тим більше шансів для окупанта. І чим більше спокою й холодного розсудку, тим більше шансів на перемогу нашої поневоленої нації.

Не уподібнюймося до "бдітельного протестанта", який перелякався, що весною росте трава, тому кинувся закривати її капелюхом. Росту трави не зупинимо, а тільки виснажимося і попадаємо, а тоді нас поїдять окупантські мухи. А от скосити ту траву і згодувати її коровою, щоб потім надійти запашного молока, ми зможемо. Звичайно, якщо будемо розумними господарями, а не мігниговими комнезамами. П. ВОЛ.

Високоповажаний і Дорогий Петре Кузьмовичу!

Прогрішилися ми з Дружиною і перед Вами, і перед видавництвом "Нові Дні".

Гарний, корисний і потрібний журнал "Нові Дні"! Читаємо його уважно, пильно, з цікавістю. Знаходимо в ньому цінні матеріали. А вже Ваша дружована переписка — неперевершена! Правда, подається в журналі дещо в матеріалах, оголошеннях, що нам особисто не подобається, але... то наше особисте. Не можуть же всі бути підстрижені під один гребінець, та ще й тут, у Канаді!..

Пишемо, що віддавна читаємо "Нові Дні". "А де ж ти, чоловіче, береш ті "Дні", не передплатуючи?" Слушно! Скажемо Вам, на вушко: сидимо ми в Саскатуні, в старому будинку Інституту ім. Петра Могили. Виконуємо посильну працю в ньому. А тому, що цей Інститут оправдано заслужив серед громадянства, видавництв й інституцій шану, багато українських видавництв у Канаді й Європі висилають до бібліотеки й великого архіву Інституту свої видання безплатно. Серед них є і Ваше цінне видавництво "Нові Дні". За це тим видавництвам, і особливо Вам, шановний Петре Кузьмовичу, велика подяка і громадське признание і від Інституту, і від нашого громадянства, і від студуючої молоді, що в ньому (Інституті) перебуває! Спасибіг Вам! Велике спасибіг!

Тому я й користуюся тими надісланими матеріалами, газетами, журналами. Щоб передплатити їх ще собі особисто — нам трудно, бо ж заробітки наші не великі, власного будинку ми не маємо, зберігати ту всю писану цінність нам ніде... Але ж і совість нас гризе, сумління подає свій голос...

Поміркували ми з дружиною та й вирішили: пошлем до видавництва Вашого, хоч цим разом, нашу скромну Великодню писанку у сумі \$10.00. То оце й посилаємо чека. А Вас ласкаво просимо потрудитися й вислати до Європи комусь із наших залишених там "Нові Дні" на один рік. Те, що залишиться, поверніть на видавничий Фонд Вашого цінного журналу. Шкодуємо, що більше вислати цим разом не можемо!..

Вас якнайтепліше вітаємо з Великодними Святами. Христос Воскрес! Хотимо, щоб Ви й далі були здорові, духом кріпкі, Богом люблені, та все щоб стояли в обороні Правди і Справедливості! Щирий привіт!

З глибокою пошаною до Вас, земляки Ваші

Іван і Евфрасина РУДЕВСЬКІ, Саскатун, Канада.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонті.

Зацікавлених проситься телефонувати на
LE 5-8545

В ГОНИТВІ ЗА ОРИГІНАЛЬНІСТЮ

Під таким заголовком у "Радянській Культурі" (Київ, 9 квітня 1964 р. вміщено "репліку" В. Варакова. У ній пишеться про обкладинку журналу "Радянська Жінка", яку "прикрасив" своїм малюнком Анатолій Зубко.

Автор репліки пригадує, що в тому ж числі "Радянської Жінки" цитуються Шевченкові рядки

...Нічого кращого немає,

Як тая мати молода

З своїм дитяточком малім.

Він вважає це коштунством над шевченковою ідеєю матері й жінки взагалі, бо А. Зубко зобразив ту матір з "якимось дегенеративним обличчям, неприродною товстою шиєю, руками, що нагадують ласті...".

Та цей же А. Зубко виготовив цілу "Шевченкіяну" в такому ж стилі, і одним з "портретів" Т. Шевченка з цієї серії прикрашено обкладинку місячного журналу для молоді "Зміна".

Ось як описує В. Вараков цей "портрет" Т. Шевченка:

"Навмисне чи просто через невміння художник ігнорує пропорції, рисунок. Грубі, неохайні штрихи не ліплять, а навапак, руйнують форми голови, обличчя. Про образ Т. Г. Шевченка тут годі й говорити".

Маємо ми це число "Зміни". Що й казати — критика правдива. Це безперечно найбридкіший портрет Т. Шевченка, який ми будь-коли бачили. Хтозна, може можна робити досвіди і з Шевченковою головою, але друкувати ті досвіди на обкладинці молодечого журналу з нагоди 150-ліття з дня народження Кобзаря таки не личить. Тим більше, коли цей журнал видається тиражем 63.800 прим. У Канаді рахують, що кожен примірник часопису читає 5 осіб. В СРСР кожен примірник читас найменше 20 осіб, а в сільських місцевостях то й до 50, бо там же загальна бідність на все. Отже, таке число журналу зіпсувало настрій, а частково й смак, яким трьом мільйонам молоді.

В УКРАЇНІ ПЕРЕЙМЕНОВАНО НАЗВИ ВИДАВНИЦТВ

В Україні перейменовано видавництва. Так колишній Держлітвидав України тепер зветься видавництво "Дніпро", Видавництво Академії Наук УРСР — в-во "Наукова Думка", Львівське обласне видавництво — в-во "Каменярь", Донецьке обласне видавництво — "Донбас", Дніпропетровське обласне видавництво — в-во "Промінь", Одеське обласне видавництво — в-во "Маяк".

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ

"НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотнояна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник

5.00

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Палине

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Іван ДРАЧ

СЛОВО КОРОЛЕВОГО ЦВІТУ

Нащо мене Бог поставив
Цвітом на сім світі?
Щоб людей я веселила,
Тих самих, що вбили
Мене...?

Т. Шевченко

До ніжності, до сніжності твоєї,
До снігоцвіту — пелюстки лілеї
Незайманої цноти — звідусюди
До тебе, чесна, тягнуться облуди.
І солодять уста медоточиві,
Очікуючи ніжної поживи
Од твого скону по своєму закону —
Без твого стогону і без твого прокльону.
Не вір, що сніжно-білою красою
Зупиниш смерть з іржавою косою,
Не вір, що в чорнім затінку діброви
Сховаєш вид свій тихосвітанковий.
Коли несила смерти обминути —
З краси своєї витисни їм трути,
Із ніжності, із сніжності своєї,
З пелюсток непокірної лілеї.

Іван МАНИЛО

ПАМ'ЯТІ ПОЕТА В. САМІЙЛЕНКА

Степ розлогий, придніпровський,
І роздолля трав,
І Велику Україну

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ

„СОНЯШНИК„ ШІСТЬ РІЧНИКІВ

оправлені у три великі книжки
у кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитеся клопоту:
що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожен пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-класиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в „Нових Днях“.

Рідну пригадав.
Смуток. Жах і безнадійність.
В Києві ЧеКа...
— Ой, загинеш, Україно,
Від большевика!..
В чужині я плакав серцем,
Гнівом пломенів,
А приїхав — і ридая,
Жаль твоїх синів.
Мабуть, дорога Матусю,
Вже й мені не жити,
В тихих вербах не кохати
Дніпрову блакить...
Знаю добре: гнів пекельний
Горами гойда...
...А надворі ніч, як море,
Стогне і рида...
Самійленко впав на ліжку,
Груди біль стиска.
Бродить смерть навколо хати
Чорна, мов ЧеКа...

А в Україні інколи й посміхаються...

Сергій ВОСКРЕКАСЕНКО

ХВИЛЮЮЧИЙ РОМАН

...Я над романом вашим так рохвилювався,
Що потім три дні чортихався.
Я знаю сам, це некультурно,
Але нащо ж писати халтурно?

ПОДЯКА ПИСЬМЕННИКОВІ

Спасибі вам, я збувся скрути, —
Без ваших творів я не міг заснути.
Бо все снотворнее старе
Мене давно вже не бере.

ЕЛЕКСИР МОЛОДОСТИ

Хоча мені й сорок,
Та я ще — е-гей!
Бо й досі читаю книжки для дітей.
Тому і стійкий оптиміст я на вдачу
І маю рум'яна і мислі дитячі.

ПОЕТ-ОПТИМІСТ СВОІМ КОЛЕГАМ

Не тому я засмучений нині,
Не про те мої скарги й жалі,
Що ви в поетичній драбині
Засіли горішні щаблі.
Живу і внизу я, нівроку!
Лякає ж, проте
Мене те,
Що ви намнете мені боки,
Коли відтіля впадете.

Федір САМОЙЛОВИЧ

ЦІКАВИЙ СИНОК

Батько якось каже Вові,
П'ятирічному синкові:

— А тобі ось невеличку
Чорногуз приніс сестричку!
Хчеш бачити, кажи?
— Чорногуза? Покажи!
(“Літературна Україна”, 3. 3. 1964).

ЯК ЗАГАРТУВАТИ ОРГАНІЗМ

Загартування організму підвищує його стійкість проти застудних та багатьох інших захворювань, допомагає в праці.

Починати загартовуватись звичайно треба влітку з обтирання всього тіла теплуватою водою, поступово знижуючи її температуру до кімнатної. Перед водною процедурою слід виконати в одязі кілька (3—4) повних дихань біля відкритої квартири чи вікна. Обтирання роб-

лять чистим грубим рушником від грудей до п'ят. Після цього рушник ополіскують і знову обтирають усе тіло. Потім тіло розтирають долонями і роблять легку зарядку.

Дуже важливо добре загартувати ноги. Це слід починати з ходіння по росі, мокрому камінню і піску або воді. Починати треба з кількох хвилин, поступово доводячи час до 20—40 хв. Прогулянки босоніж слід продовжувати до глибокої осені, а на другий-третій рік — навіть і до зими.

Останній етап — купання до глибокої осені. Методика при цьому та ж, що й при ранкових розтираннях. Купатися треба 1—3 хвил., поки це буде приємно.

Найшвидша і найдешевша в Торонті ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ

В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724

Українська Книга

ПРОПОНУЄ ВАМ

КАТАЛОГ ПЛАСТИНОК НОВОЗАПИСАНИХ
АРТИСТАМИ УКРАЇНИ З НАГОДИ 150-РІЧНОГО
ЮВІЛЕЮ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
ДОВГОГРАЙНІ ГРАМПЛАСТИНКИ — 33¹/₃ ОБОРОТІВ
НА ХВИЛИНУ. ВИСОКОЯКІСНА РЕПРОДУКЦІЯ.

Ціна: — 10 цалеві — \$1.95

12 цалеві — \$2.95

За висилку поштою додайте 25 ц. до кожної пластинки.

10" Д 12977—78

"І мертвим і живим" — Т. Шевченко. Читас В. Дуклер.
"Минули літа молодії" — (А. Нижанківський — Т. Шевченко). Виконує Л. Дорошкіна.

"Вечір" — (П. Чайковський — Т. Шевченко). Виконує С. Преображенський.

"За думою дума" — (Я. Степовий — Т. Шевченко). Виконує А. Коробейченко.

"Утоптала стеженьку" — (Я. Степовий — Т. Шевченко). Виконує Н. Гончаренко.

"Монолог Ганини з опери "Наймичка" — (М. Вериківський — Т. Шевченко). Виконує Л. Лобанова.

"Чого мені тяжко" — (Т. Волошин — Т. Шевченко). Державна капеля УРСР "Трембіта".

"Я опять один" — (С. Рахманінов — Т. Шевченко). Виконує Б. Гмиря.

"Не тополю високу". Виконує Петриненко.

10" Д 12919—920

А. Филипенко — "Думка про безсмертного кобзаря". Вокально-симф. поема. Хорова капеля "Думка".

А. Штогаренко — "Душа поета". Поема для струнної оркестри. Група струнної оркестри оперової студії Київської державної консерваторії. (В. Тольба — соліст. В. Чернов — чело).

10" Д 12809—810

Т. Шевченко — "Художник", фрагменти з повісті. М. Романов.

10" Д 12973—974

"Думи мої" — Народня пісня на слова Т. Шевченка, виконує Б. Гмиря.

"Сонце заходить" — (Раздомський — Т. Шевченко). Державна капеля УРСР "Трембіта".

"Зацвіла в долині" — (І. Шамо — Т. Шевченко). Виконує Н. Міссіна.

"Три шляхи" — (Я. Степовий — Т. Шевченко). Виконує М. Гришко.

"Така її доля" — народня пісня на слова Т. Шевченка. Виконує І. Билинник.

"Юродивий" — поема Т. Шевченка. Читас Е. Воробйов.

"Заповіт" — народня пісня на слова Т. Шевченка. Державна хорова капеля бандуристів УРСР.

10" Д 12967—68

"Кавказ" — поема Т. Шевченка. Читас В. Зубарьов.

"Така її доля" — народня пісня на слова Т. Шевченка. Виконує Б. Гмиря.

"Три шляхи" — (Я. Степовий — Т. Шевченко). Виконує К. Лаптьов.

"І багата я" — (М. Лисенко — Т. Шевченко). Виконує В. Борисенко.

"Така доля моя", "У гаю, гаю" — (І. Шамо — Т. Шевченко). Виконує Н. Міссіна.

"Доля" — (М. Лисенко — Т. Шевченко). Виконує А. Кривченя.

10" Д 12983—84

Вокальні твори українських композиторів на тексти Т. Шевченка: "Лічу в неволі дні і ночі" — Державна капеля УРСР "Трембіта", Симфонічна оркестра Львівської філармонії.

"Ой одна я, одна" — А. Штогаренко.

"На вгороді коло броду" — Державна капеля УРСР "Трембіта".

"Три шляхи" — Я. Степовий.

М. Лисенко — "Ой по горі ромен цвіте", "По діброві вітер віс", "Садок вишневий". Виконує Л. Билинник.

10" Д 12911—12

Державна академічна хорова капеля "Думка" виконує українські народні пісні на слова Т. Шевченка: "Рече та стогне Дніпр широкий", "Заповіт", "Думи мої", "Ой з-за гори туман налягає".

10" Д 12969—70

"Рече та стогне Дніпр широкий" — (М. Лисенко — Т. Шевченко). Виконує М. Гришко.

"Зоре моя вечірняя" — (М. Леонтович — Т. Шевченко). Державна хорова капеля УРСР "Трембіта".

Арія Насті із 3 дії опери "Наймичка" (М. Вериківський — Т. Шевченко). Виконує Н. Гончаренко.

"Думи мої" — народня пісня на слова Т. Шевченка. Державна капеля бандуристів УРСР.

"Заповіт" — народня пісня, слова Т. Шевченка.

"Тече вода в синє море" — (Б. Лятошинський — Т. Шевченко). Державна хорова капеля УРСР "Думка".

"Три літа" — Т. Шевченко, виконує Е. Воробйов.

"Садок вишневий коло хати" — (М. Лисенко — Т. Шевченко). Виконує С. Чавдар.

10" Д 12985—86

Г. Майборода — "Асенал". Фрагменти з опери. Виконують Б. Руденко, В. Тимохін, Оркестра Державного театру опери та балету УРСР ім. Т. Шевченка.

"Заспівали козаченьки" — народня пісня. Державна капеля бандуристів УРСР.

"Марічка" — (С. Сабода — М. Ткач). Прикарпатський ансамбль пісні й танцю. Соліст Д. Гнатюк.

"У вишневому садочку" — народня пісня. Д. Гнатюк.

"Якби мені не тиночки", народня пісня. Виконує Д. Гнатюк.

10" Д 13187—8

А. Кос-Анатольський — "Безсмертний заповіт", кантата. "Якби мені черевички" — (Ф. Колесса — Т. Шевченко).

"Не женися на багатій" — (Ф. Надененко — Т. Шевченко). Державна хорова капеля УРСР "Трембіта".

Українські народні пісні на слова Т. Шевченка.

"У неділю вранці рано", дума з поеми "Сліпий".

"Тече вода в синє море" — народня пісня.

"Вітер в гаї не гуляє" — (Я. Степовий). Виконує Ф. Жарко при акомпаньяменті на бандурі.

10" Д 12971—2

"Рече та стогне Дніпр широкий" — (М. Лисенко — Т. Шевченко). Виконує І. Паторжинський.

"Ой одна я одна", "Закувала та зозуленька" — (І. Шамо — Т. Шевченко). Виконує Н. Міссіна.

"Давно те минуло" — (А. Кос-Анатольський — Т. Шевченко). Виконує М. Кармалюк.

"Ранок" — Т. Шевченко. Читас О. Омельчук.

"Садок вишневий коло хати", "Тече вода" — поеми Т. Шевченка. Читас О. Кусенко.

"Над Дніпровою сагою" — (Я. Степовий — Т. Шевченко). Виконує Ф. Жарко, власний акомпаньямент на бандурі.

"Якби ви знали паничі", поезія Т. Шевченка. Читас Р. Івицький.

"Думи мої". Виконує Ансамбль пісні й танцю КВО. Художній керівник — В. Мизніков.

7" Д 00012843—4

Монолог Ганни з опери "Наймичка", музика М. Вериківського. Виконує Л. Лобанова.

Симфонічна Оркестра Українського Радіо, Климов. — Арія Насті з опери "Наймичка", виконує Ніна Гончаренко.

7" Д 00012917—18

"Давно те минуло" — (А. Кос-Анатольський — Т. Шевченко). Виконує М. Кармалюк. Симфонічна Оркестра Львівської Державної філармонії — І. Паін.

"Плавай, плавай, лебедонько" — (К. Стеценко — Т. Шевченко). Виконує Клавдія Радченко. Симфонічна Оркестра Українського Радіо — Л. Григор'єв.

7" Д 00012915—16

Романси українських композиторів на слова Т. Шевченка: "Минули літа молодії" (О. Нижанківський). Виконує Любов Дорошина, Г. Гейфец (скрипка), Б. Олександрів (фортепіано). "Не тополю високою", "Утоптала стежечку" (В. Заремба), виконує Н. Котлярська (фортепіано).

7" Д 00012847—48

І. Шамо. Романси з вокального циклу на слова Т. Шевченка: "Така доля моя", "У гаю, гаю" — Н. Міссіна, "Зацвіла в долині", "Чого мені тяжко", "Ой гоп-гопак" — Н. Міссіна.

10" Д 13183—4

"Сретик", поема. Шафріков і В. Зубарев.

"Тополя", балада. О. Косенко, К. Радченко (спів). Хор Українського радіо.

10" Д 12873—76 (2 пл.)

М. Вериківський — "Наймичка", опера за поемою Т. Шевченка. Хорова група Ансамблю пісні і симфонічна оркестра Українського радіо. Климов.

10" Д 12975—6

"Рече та стогне Дніпр широкий" — народня пісня на слова Т. Шевченка. Державна хорова капеля "Думка", "Гей, літа орел" — народня пісня на слова Т. Шевченка. Виконує Б. Гмиря. "Тече вода з-під явора" — (М. Лисенко — Т. Шевченко).

"А мій батько орандар" — (Ю. Мейтус — Т. Шевченко). Державна капеля УРСР "Трембіта".

"Думи мої" — народня пісня на слова Т. Шевченка. Державна академічна хорова капеля "Думка".

"Полюбила я на печаль свою" — (С. Рахманінов — Т. Шевченко). Виконує Н. Обухова.

"Заповіт" — поема Т. Шевченка. Читас Р. Івицький.

"Закувала зозуленька" — (Людкевич — Т. Шевченко). Виконує Державна хорова капеля "Трембіта".

12" Д 11719—20

С. Людкевич (р. 1879). "Кавказ", симфонія-кантата на слова Т. Шевченка (українською мовою). Державна хорова капеля УРСР "Трембіта". Симфонічна оркестра Львівської державної філармонії. Диригент М. Колесса.

12" Д 012901—4

М. Аркас. "Катерина" опера. На поемі Т. Шевченка (українською мовою). Хорова капеля і симфонічна оркестра Українського радіо. Диригент К. Сімеонов.

Ukrainska Knyha

962 BLOOR STREET WEST

TORONTO 4, ONTARIO

Telephone: LE 4-7551

Mr A. Chudiak 185
19940 Goddard Ave.
Detroit 34, Mich.

POSTAGE PAID AT TORONTO

ОГЛЯНЬТЕ ОНТАРІО -- ВЕЛИКИЙ КРАЙ ВАШИХ ВАКАЦІЙ

Онтаріо має велич і різноманітність, що може дати вам одні з найкращих вакацій у вашому житті.

Перш усього, Онтаріо охоплює простір 415,000 квадратних миль і тут знайдете дуже багато цікавих речей. Ціла провінція вся на чверть мільйоном озер, де під час вакацій можна провести час купаючись, їздячи човнами чи ловлячи рибу.

Природа в Онтаріо чудова. А що більше, в Онтаріо є старовинні замки й собори, мистецькі галерії та музеї, рожевим серпанком оповиті го-

ри й могутні гармати. Онтаріо — це теж величні водоспади Ніягари та чарівні відкриті каварні.

Ваші вакації в Онтаріо будуть цікавими й зворушливими. Викрийте це літо, щоб ознайомитись з Онтаріо.

По докладніші інформації пишть до
Ontario Department of Travel, Room 271,
Parliament Bldgs., Toronto, Ontario.

Література є англійською мовою.

Honourable James Auld, Minister